

ΒΙΩΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ: ΤΗ: 15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1878 ΦΥΛΛ. Κ΄—ΚΑ΄.

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΠΡΟ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΘΝΕΓΕΡΣΙΑΣ. *

Α΄.

Τὸ τοῦ μεταίωνος σκότος οἰοῦναι ἐπιμένοσα ὀμίχλη ἐπεκάλυπτεν ἔτι τὴν δεκάτην ὀγδόην ἑκατονταετηρίδα, ὁπότε αἰφνης νέα ἐνεκκινήθη φάτις τῆς κοινωνίας καὶ ἰδέαι νέαι ἐκκινώσασαν νέαν πορείαν σύμπαντος τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἶναι εἰς τῶν σπινθήρων, αἳ τινες ἐμβαλόντες πῦρ εἰς τὰς ἐτοιμοπλέκτους ὕλας ἐκαθάρισαν τὴν ὑψηλίον ἐκ τῶν σεσαθρωμένων ἐκείνων παραπηγμάτων τῶν ἀσχημίζοντων τὰ προύλαια τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁργασμὸς τότε πρὸς τὴν ἐλευθερίαν καὶ συμπάθεια διὰ τοὺς δεινοπαθοῦντας ἀδελφοὺς αὐτῶν καταλαμβάνει τὰς τῶν εὐφρονούντων καρδίας, αἳ τινες, ἐπὶ τῷ ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας πάλλουσαι, περυσίζουσι πρὸς κό-

σμοὺς ἄλλους, ὡς οὐτοπίας τανῦν ἐκλαμβανομένους, καὶ ἱεροφάνται τοῦ πολιτισμοῦ οἱ γάλλοι φιλόσοφοι ἀνιδρύουσιν ἐπὶ νέων βάσεων τὴν ἀνθρωπότητα. Καὶ τότε σύμπασα ἡ Εὐρώπη προσέρχεται ἵνα μυηθῇ τῶν διδαγμάτων αὐτῶν καὶ ὑπὸ τὰς ἐπιτηρείας τούτων ὁ Γκαίτε καὶ ὁ Φίχτιος ἀνακτύσσουσι κατ' ἰδίαν ἀντίληψιν καὶ κατὰ τὸ γερμανικὸν πνεῦμα τὰς θεωρίας αὐτῶν. Τότε εἷς δοῦλος Ἕλληνας, μεγάλην ἐγκλείων καρδίαν εἰς τὰ στήθη του, πρὸ τῆς διαπύρου ταύτης ἐξεγέρσεως τοῦ δημοσίου πνεύματος ἀνίσταται καὶ ζητεῖ ἅμα νάγκησιν σύμπαν μετ' αὐτοῦ τὸ ἔθνος. Ὁ Ῥήγας Φεραῖος, ὁ μέγας οὗτος ἱερομάρτυς, χαράττει κατὰ τὰς διατάξεις τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας τὸ κοσμοπολιτικὸν αὐτοῦ σχέδιον τῆς μεγάλης ἑλληνικῆς αυτοκρατορίας καὶ τονίζει κατὰ τὴν *Μασσαλιώειδα* τὸν ὕμνον ἐκείνων, ὅς τις ὑπῆρξεν ἢ προσευχὴ τῶν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας πεσόντων πατέρων ἡμῶν. Τὸν Ῥήγαν ἠκολούθησε λεγεὼν ὄλη ἀνδρῶν, οἳ τινες, ἐμβαπτισθέντες ἐν τοῖς νόμοις τῆς νέας ἐκπολιτιστικῆς κολυμβήθρας, προσπαθοῦσι δι' ἰδίων συγγραφῶν καὶ διὰ μεταφράσεων νάναζωπυρήσασιν τὸ φρόνημα παρὰ τοῖς δούλοις συμπατριώταις αὐτῶν καὶ νάνεγείρωσιν αὐτοὺς πρὸς ἀνάγκησιν τῆς ἐλευθερίας των. Τότε ἐκδίδει ὁ Κοραΐς τὸ *Πολιτιστήριον* αὐτοῦ *Σάλπισμα* καὶ ὁ Κωλέττης γράφει τὴν *Ἑλληνικὴν* αὐτοῦ *Νομαρχίαν*. Τότε δὴ τὸ πρῶτον, καθορώντων ὅτι ἐν τῶν μέσων τῆς διαχύσεως τῶν θεωριῶν καὶ τῶν διδαγμάτων ἦν ἡ

(*) Μέλλοντες νὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῷ προσεχέει τεύχει τοῦ «Βίωνος» τὸ πρῶτον ἤδη τὴν τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλληνικῶν χρονικῶν προκήρυξιν, ἣν χρωστοῦμεν τῇ φιλοκαθάθω προσρορᾷ τοῦ συμπελίτου ἡμῶν ἱατροῦ Κ. Κοσσονῆ, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἐνομίσαμεν ὡς οἰοῦναι προσήμιον τοῦ δημοσιευομένου ἐγγράφου νὰ προτάξωμεν μικρὰν τινα ἀναθεώρησιν τοῦ ἑλληνικοῦ τύπου πρὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἐρανίζομενο αὐτὴν μετὰ τινων προσθηκῶν ἐκ τῆς σπουδαίας ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου μελέτης τοῦ μαρκασιῦ Σαιντιλαιρίου (*La presse dans la Grèce moderne depuis l'indépendance jusqu'en 1871*), ἥτις τινος ἀποσπάσματα καὶ ἄλλοτε δημοσιεύσαμεν ἐν τοῖς 45 — 47 φύλλοις τῆς «Νέας Σμύρνης».

δημοσιογραφία, συλλαμβάνεται ἡ ἔννοια τῆς ἰδρύσεως ἑλληνικῶν ἐφημερίδων.

Τότε ἰδρύεται ὁ Λόγιος Ἑρμῆς, ὃς τις ὑπῆρξε τὸ θεμέλιον τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τούτου δέον νὰ μὴ λησμονήσωμεν ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1793 ὑπὸ τὸν ἦχον τοῦ πολεμικοῦ τυμπάνου τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως οἱ ἀδελφοὶ Μαρκίδαι Πουλίου πρῶτοι ἀιέλαβον τὴν ἔκδοσιν ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ἐν Βιέννῃ, ὀλίγον ὁμοῦ διαρρησάσης, ἀπὸ τῆς 4 ἰανουαρίου μέχρι τῆς 28 ἰουνίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὅτι ὁ πρωτομάρτυς Ῥήγας ἐξέδωκεν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἑτέρα τινὰ ἐφημερίδα, καὶ ὅτι τέλος ἑτέρα ἑλληνικὴ ἐφημερίς, ἡ Ἀστυκὴ, ἐφάνη ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1802· ἀλλ' ὀλίγον αὐταὶ διαρκέσασαι παραχωροῦσι τὴν θέσιν πρώτης ἑλληνικῆς ἐφημερίδος τῷ Λογίῳ Ἑρμῆ.

Ἡ ἐφημερίς αὕτη ἰδρύθη τῷ 1814 ἰδίως διὰ συνδρομῆς τῆς ἐν Ἰακίᾳ τότε Ἑταιρίας τοῦ ἑλληνικοῦ Λυκείου ὑπὸ τοῦ Ἀνθίμου Γαζῆ καὶ διήρκεσε μέχρι τοῦ 1816, ὅποτε ὁ ἰδρυτὴς αὐτῆς ἀπεδήμησεν εἰς Ὁμόσπον· ἀλλ' εὐθὺς μετὰ ταῦτα ἐπανελήθη, τῇ προτροπῇ ἰδίως τοῦ Κοραῆ, ἡ ἐκδόσις αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κωνστ. Κοκκινάκη καὶ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου καὶ διάρκεσε μέχρι τῆς 1 μαΐου τοῦ 1821, ὅποτε ἡ Αὐστριακὴ κυβέρνησις ἕνεκα τῶν τότε περιστάτικων διέκοψεν ὀλοτελῶς τὴν ἐκδόσιν. Ἐκδιδομένη δ' ἐν Βιέννῃ ἐκυκλοφορεῖ λίαν ἐλευθέρως ἀν' ἅπασαν τὴν δούλην Ἑλλάδα, μὴ εὐρίσκουσα οὔτε ἐμπόδιον, οὔτε λογοκρισίαν ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως, ἕνεκα τῆς συνθήκης, ἣ τις ἦσεν τότε τὸν κυρίαρχον τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ δι' ἧς οὗτος ἦν ἠνγκασμένος νὰ δέχηται ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ αὐτοῦ ἄνευ δυσπιστίας τὰ ἐν Βιέννῃ ἐκδιδομένα συγγράμματα.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἐπίσης ἔτος τῆς ἐκδόσεως τοῦ λογίου Ἑρμού ἐφάνη ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἑτέρα τις ἐφημερίς καθαρῶς πολιτικὴ ὑπὸ τὸν τίτλον: *Εἰσῆσεις διὰ τὰ ἀ-*

κατολικά μέρη, ἣ τις ὁμοῦ μετὰ ἐξ μῆνας ἀντικατέστη διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Τηλεγράφου, ὃς τις, ἐκδιδομένος κατὰ πᾶσαν Τρίτην καὶ Παρασκευῶν, διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 1812—1819. Πέμπτη δὲ τέλος ἐφημερίς ἐν Βιέννῃ ἐκδοθεῖσα εἶναι ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1820 φανείσα *Καλλιόπη*.

Κατὰ τὸ 1812 ὁ Στυλιανὸς Δ. Προσαλένδης, διευθυντὴς τῆς ἐν Κερκύρᾳ δημοσίας σχολῆς καὶ γραμματεὺς τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, ἰδρυσεν ἐν Κερκύρᾳ τυπογραφεῖον ἐν ᾧ ἐμελλε νὰ ἐκτυποῦται ἰταλιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ ἡ *Φιλολογικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐφημερίς*, ἧς ἡ προκήρυξις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 15 Φεβρουαρίου 1812 τοῦ Λογίου Ἑρμού.

Ἡ ἐπιτυχία τοῦ Λογίου Ἑρμού παρεκίνησε τοὺς πλείστους τῶν ἐν Παρισίῳ τότε διακρινόντων Ἑλλήνων νάναλαβῶσι παρομοίαν ἐπιχείρησιν, ἐφ' ἧ κατὰ μὲν τὸ ἔτος 1818 ἐφάνη ἡ Ἀθηναῖα, δις τοῦ μηνὸς ἐκδιδομένη, καὶ ἧς κύριος συντάκτης ἦν ὁ Σμυρναῖος Νικολόπουλος, ποιητὴς ἐκ τῶν διαπρεπῶν, συντάξας διάφορα ἐθνικὰ ἄσματα πλήρη πατριωτισμοῦ καὶ ἐνεργείας καὶ ὑποβιβλιοφύλαξ τῆς Ἀκαδημίας χρηματίσας, ὃς τις τὰ μάλα ἐνέργησε πρὸς διάδοσιν τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας ἐν Γαλλίᾳ, κατὰ δὲ τὸ 1819 ἑτέρα φιλολογικὴ, ἡ *Μέλισσα*, ἐκδιδομένη τρίς τοῦ ἐνιαυτοῦ ὑπὸ τοῦ Σ. Κονδοῦ καὶ τοῦ Νικολοπούλου ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον: Ἀγαθόφρων Λακεδαιμόνιος. Ἐπειδὴ ὁμοῦ μικρὰ συγχωνοῦν ὑπῆρχε μετὰξὺ Παρισίου καὶ τῶν ἰδίως ὑπὸ Ἑλλήνων οἰκουμένων μερῶν, δὲν ἐδυνήθησαν αἱ ἐφημερίδες αὐταὶ μ' ὅλην τὴν ἰκανότητα ἐνίων τῶν συντακτῶν αὐτῶν νὰ ὑποσκριθῶσιν· δυστυχῶς καὶ αἱ φιλολογικαὶ συζητήσεις παρεκτρέποντο ἐν ὅτε εἰς προσωπικότητας, αἱ τινες δὲν ἐδύναντο νὰ ἐλκύσωσι συνδρομητάς.

Β'.

Ἐφημερίδες δ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι φαί-

νονται ἅμα τῇ προκήρυξει τῆς ἐθνεγεροίας. Κατὰ τὸ 1820 ὁ Φιρμίνος Διδότος ἐπέμψε δύο τυπογραφεῖα, ἐν μὲν εἰς Χίον, διὰ τῶν χαρακτήρων, τὸν ὁποῖον ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἡ ὑπὸ τοῦ Βάμβρα ἐν τῷ Γυμνασίῳ ἀπαγγελθεῖσα ὀμιλία καὶ ὁ περ συγκαταστράφη μετὰ τῆς δυστυχῆς πόλεως τῆς Χίου καὶ τῆς βιβλιοθήκης αὐτῆς, ἣ τις περιεῖχε τότε δώδεκα χιλιάδας τόμων, ἐν δ' ἑτέρον εἰς Κυθωνίας, ὁ περ ὁμοῦ ἐσχε τὴν τύχην τοῦ τῆς Χίου, καταστραφὲν τῇ 15 Ἰουνίου 1821, ὅτε ἐκῆν ἡ πόλις. Τότε δ' ὁ διευθυντὴς τούτου διεσώθη εἰς Ψαρά, ὅπουθεν ἐκλήθη παρὰ τοῦ Τομπάζη εἰς Ὑδραν καὶ ἐκεῖθεν ἐπέμφθη εἰς Καλάμας, ὅπου συνέστησεν ἐντὸς τουρκικοῦ τεμένου τοῦ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι τυπογραφεῖον, ὁ περ ἐπωνομάσθη Ἑθνικόν. Ἐν αὐτῷ δ' ἤρξατο ἀπὸ τῆς 1 Αὐγούστου τοῦ 1821 ἡ ἐκδόσις τῆς πρώτης ἐν Ἑλλάδι ἑλληνικῆς ἐφημερίδος ὑπὸ τὸν τίτλον *Σάλπιγξ ἑλληνικὴ* ὑπὸ τοῦ Θεοκλήτου Φαρμακίδου συντασσομένης.

Καὶ τοι δὲ τὰ πρῶτα ἐν Ἑλλάδι ἰδρυθέντα τυπογραφεῖα ἦλθον μετὰξὺ τῶν Ἑλλήνων ὡς ἄγνωστοι σύμμαχοι, ἄλλοι μὲν αὐτῶν δὲν ἐγνώριζον ὁμοῦ οὐδὲ τῶνομα τούτων, ἄλλοι δὲ, καὶ πρὸ πάντων τὰ παλληκάρια, τὰ ἐθεώρουν δυσπίστως πως καὶ ὑπεροπτικῶς, διότι δὲν ἔβλεπον ἐν αὐτοῖς ἢ ὅτι ἦτον ἀσήμαντος μηχανὴ μελαινομένη ἐκ μελάνης καὶ αἰθίλης. Ὅτε ὁμοῦ εἶδον τὸν εὐτολμον φιλέλληνα Ι. Μάγερν (Mayer) ὑποστηρίζοντα διὰ τῆς ἐφημερίδος του τὸ θάρρος καὶ τὴν πεποιθήσιν τῶν μαχητῶν τοῦ Μεσολογγίου, τῶν ἠρωτικῶν τούτων ὑπερμάχων τῆς ἐλευθερίας, καὶ τὸν ἀπτόητον ἐξ Ἀθηνῶν Ψύλλαν προσβάλλοντα συνωδὰ τῷ πνεύματι τοῦ ἔθνους διὰ δημῶδους ὄφους τὴν ὑπερηφάνειαν καὶ τὸν ἐγωῖσμόν τῶν ἰσχυόντων τότε ἀνδρῶν, τότε ἐνόησαν τὴν δύναμιν τοῦ τύπου καὶ παραυτὰ τὸ θάρρος, ὁ θαυμασμός καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη διεδέχθησαν τὴν περιφρόνησιν.

Ὁ συνταγματάρχης Στανώπιος, ὃς τις ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1823 ὡς ἐντολοδόχος τῆς ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπῆς, ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ πλείστα τυπογραφικὰ πισστήρια καὶ κατέβηλε τὰς μεγαλειτέρας προσπαθείας, ὅπως δώσῃ ἀμέσως μεγάλην ἔκτασιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ τύπου, ἐξ οὗ ἤλπιζε τὰ πλέον σωτήρια ἀποτελέσματα, δίδων ἰδίως δι' αὐτοῦ τέλος εἰς τὴν ἀναρχίαν. Ὁ λόρδος Βάϋρων ὁμοῦ δὲν ἦτον ὄλωσ τῆς αὐτῆς γνώμης. Ἐν τινι σημειώσει ἐπιστολῆς τινος τοῦ συνταγματάρχου, δι' ἧς ἀγγέλλει τῇ ἐν Λονδίνῳ ἐπιτροπῇ τὴν ἰδρυσιν τυπογραφείου τινὸς ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ 1824 λέγει: «Ἐλπίζω ὅτι ὁ τύπος θὰ ἐπιτύχῃ κάλλιον ἐκεῖ ἢ ἐδῶ, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ ἐφημερίς ἦτον ἡ αἰτία τῶν διαφωνιῶν ἐν τῷ Μωρέᾳ καὶ ἐν τοῖς νήσοις. Παρητήρησα τῷ πρίγκηπι Μαυροκορδάτῳ καὶ τῷ συνταγματάρχῳ Στανωπίῳ ὅτι καὶ ἐνταῦθα θὰ συνέβαινε τὸ αὐτὸ, ἐὰν μὴ ἐνῆργουν μετὰ μεγάλης φρονήσεως».

Ἐ τὸς τύπος ἦτον ἡ ἀφορμὴ τῶν συχῶν ἐρίδων μετὰξὺ τοῦ συνταγματάρχου Στανωπίου καὶ τοῦ λόρδου Βάϋρων· ὁ τελευταῖος δ' οὗτος ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τῷ κόμητι Γάμβρα: «Ἄν εἶναι παράδοξον ὅτι ὁ Στανώπιος, ὃς τις εἶναι στρατιωτικὸς, νὰ θέλῃ νὰ καταστρέψῃ τοὺς ἐχθροὺς διὰ τῆς γραφίδος, ἐνῶ ἐγὼ, ὃς τις εἶμαι συγγραφεὺς, νὰ ἦμαι τῆς γνώμης ὅτι πρέπει νὰ τοὺς πολεμήσωμεν διὰ τῶν τηλεβόλων;»

Δὲν πρέπει ἐν τούτοις νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι ὁ λόρδος Βάϋρων ὑπῆρξεν ἀποφαντικῶς ἐναντίος τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου, ὁ θὰ ἦτο ἐναντίον τοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς ἐθνικότητος αὐτοῦ· ἐφοβήετο μόνον τὰς ὑπερβολὰς τοῦ τύπου διὰ χόραν, διηρημένην ἤδη εἰς πολλὰς φατρίας, καθ' ἣν στιγμὴν μάλιστα ὅλα τὰ πάθη ἦσαν ὑπερρεθισμένα. Τούτου δ' ἀπόδειξις εἶναι τὸ ἐξῆς ἀπόσπασμα ἐπιστολῆς τοῦ συνταγματάρχου Στανωπίου ἐκ Μεσολογγίου ὑπὸ

ἡμερομηνίαν 21 Ιανουαρίου τοῦ 1824.

Ἡ Εὐγενεία σας, λέγει τῷ λόρδῳ Βάυρων ἀποτεινόμενος, ἐδιηγήθη χθές τὸ ἐσπέρας ὅτι εἶπε τῷ πρίγκηπι Μαυροκορδάτω : « Ἐάν ἤμην εἰς τὴν θέσιν ὑμῶν θὰ διόριζον λογοκριτὴν τινα ἐπὶ τοῦ τύπου, » πρὸς ἃ ὁ πρίγκηψ ἀπήντησεν : « Ὁχι, ἡ ἐλευθεροτυπία εἶναι ἐγγύσις διὰ τὸν πολιτικὸν ὀργανισμόν ». Πρὸς ταῦτα, προστίθησιν ὁ Στανώπιος, ὁ λόρδος Βάυρων μολὶ ἀπήντησεν ὅτι ἦτον εἰς τῶν θερμότερων θιασωτῶν τοῦ τύπου, ἀλλ' ἐφοβεῖτο ὅτι οὗτος δὲν θὰ υπᾶρξῃ ἐπιφορῆς τῇ χώρᾳ ταύτῃ κατὰ τὴν κρίσιμον αὐτὴν στιγμήν ἐν ᾗ εὐρίσκετο. Τῷ ἀπήντησα ὅτι ἐπίστευον ὅτι ἦτο τὸ αὐτὸ δι' ὅλας τὰς χώρας καὶ μάλιστα ἐκεῖ ἐνθα εἶδιδε πέρασ εἰς τὸ κράτος τῆς ἀναρχίας, ἢ τις ἐνταῦθα ἐβασίλευεν. Ὁ λόρδος Βάυρων ἐφοβεῖτο τοὺς λιθέλλους καὶ ἀκόλαστα συγγράμματα. Τῷ παρετήρησα ὅτι σκοπὸς τῆς ἐλευθεροτυπίας ἦτο νᾶναστεῖλῃ τὰ τελευταῖα ταῦτα καὶ νᾶ καταστήσῃ μισητοὺς τοὺς πρώτους... Ἡ Εὐγενεία του ἐτελείωσε βεβαίονων με ὅτι οὕτε μέμφεται, οὔτε ἐπιδοκιμαζέει τὴν ἐλευθεροτυπίαν, ἀλλ' ὅτι μόνον τοῦτο ἐπίστευεν, ὅτι ἔπρεπε νᾶ δοκιμάσωσιν.

Καὶ ἡ δοκιμὴ ἐγένετο ὄντως. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, 1824, δύο τυπογραφεῖα ἰδρύθησαν ἐν Μεσολογίῳ, ἕνθα καὶ ἡ δευτέρα ἐν Ἑλλάδι ἐκδοθεῖσα ἐφημερίς, τὰ *Ἑλληνικά Χρονικά*, ἐτυπώθη διὰ τῶν χαρκατῆρων, οὓς ὁ λόρδος Βάυρων μετεπέμψατο. Ἡ ἐφημερίς αὕτη, ἧς ἐκδότης ἦτον ὁ ἰατρὸς καὶ σοφὸς φιλέλληνας Μαύρος, τυπωμένη ἐξ δολλάρια κατ' ἔτος, ἐξεδίδετο δις τῆς ἐβδομάδος, τὸ πρῶτον φανεῖσα τῇ 4 Ιανουαρίου 1824. Ὁ λόρδος Βάυρων ἔδωκεν ἐφ' ἅπαξ μόνον 25 δολλάρια ὡς συνδρομὴν εἰς τὴν ἰδρυσιν τῆς, ἢ τις ὡς ῥήτρην εἶχε : Διὰ τὸ γενικὸν καλόν. Τὸ ἕτερον δὲ τυπογραφεῖον ἐκέκτητο χαρκατῆρας τῶν χυτηρίων τοῦ Διδότου καὶ ἐν αὐτῷ διὰ τούτων ἐτυπώθη ὁ ὑπὸ τοῦ Σπ. Τρι-

κούπη ἐκφωνηθεὶς ἐπικηδεῖς λόγος εἰς τὸν λόρδον Βάυρων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Μεσολογίου.

Κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ συνταγματάρχης Στανώπιος ἰδρυσεν πρὸς τοὺτοίς ἐν Μεσολογίῳ πολύγλωττον τινα ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα ὑπὸ τὸ ὄνομα *Ἑλληνικὸς Τηλέγραφος*. Ὁ λόρδος Βάυρων ἔγραψε πολλάκις ἐν τῇ ἐφημερίδι ταύτῃ, εἰς ἣν ἔδωκεν ὡς ῥήτρην τοὺς στίχους τούτου τοῦ Ὀμήρου :

ἦμις γὰρ τ' ἀρετῆς ἀποαινοῦται εὐρύοπα Ζεὺς
ἀνέρος, εὐτ' ἂν μοι κατὰ δούλιον ἦι σφ' ἔλθῃν.

Τὴν προκήρυξιν δὲ τῆς ἐφημερίδος ταύτης ἐδημοσίευσεν ὁ κόμης Γάμβας ἐν τῷ περὶ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀποδημίας τοῦ λόρδου Βάυρων συγγράμματι αὐτοῦ.

Ἐν τινι δ' αὐτοῦ ἐπιστολῇ πρὸς τὸν Βουγγιον (Bowling) ὁ συνταγματάρχης Στανώπιος ἀναγγέλλει τὴν ἰδρυσιν τῆς ἐφημερίδος *Ἐλευθέρου Τύπου* με ῥήτρην : ἡ δημοσιότης ἐστὶν ἡ βᾶσις τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἡς κυριώτερος συντάκτης ἦν ὁ Ψύλλας, συνεργαζομένου καὶ τοῦ Σοφιανοπούλου, μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Θεοκλήτου ὃς τις ἔμελλε νᾶ ἦ ὁ ἀρχισυντάκτης.

Τὰ δύο δὲ ταῦτα τυπογραφεῖα δὲν ἦσαν τὰ μόνον ὑπάρχοντα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ἑλλάδι. Ἐκτὸς τῶν τυπογραφικῶν πιεστηρίων τῶν ὑπὸ τῆς ἀγγλικῆς ἐπιτροπῆς πεμφθέντων καὶ ἅπερ ὁ συνταγματάρχης Στανώπιος ἔδωκεν εἰς Μεσολόγιον, Κρανίδι, Ἀθήνας Ψαρά, ὡς καὶ τοῦ εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Κολοκοτρώνη, κυρίου τότε τοῦ Ναυπλίου, περιελθόντος, οἱ Διδότοι ἐδωρήσαντο ἑτέραν τινὰ τυπογραφίαν, ἰδρυθεῖσαν ἐν Ἰδρᾷ, ἕνθα ἐτυπώνετο κατὰ τὸ 1824 *Ὁ Φίλος τοῦ Νόμου*, ἐφημερίς ἡτις, συντασσομένη ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Κιάππα καὶ τυπωμένη εἰς 500 περίπου ἀντίτυπα, ἐξεδίδετο δις τῆς ἐβδομάδος. Οἱ χαρκατῆρες δὲ τοῦ τυπογραφείου τούτου μάλιστα ἤρκεον πρὸς τύπωσιν δύο σελίδων εἰς φύλλον καὶ, ἐλλειπόντων τῶν ἐργατῶν, ἀναγκάζοντο πολλάκις αὐτοὶ οἱ ἴδιοι συν-

τάκται νᾶ ἐργάζωνται εἰς τὴν τύπωσιν. Τὸ τυπογραφεῖον δὲ τοῦτο μετεφέρθη εἰτα εἰς Ναύπλιον.

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῶν τυπογραφείων ἐν Ἑλλάδι, περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὁποίων Ἄγγλος τις περιηγητὴς κατὰ τὸ 1825 τὴν Ἑλλάδα ἐπισκεφθεὶς, ὁ Ἐμερσων, ποιεῖται λόγον ἐν τῷ ἡμερολογίῳ αὐτοῦ οὕτως :

« Τρεῖς ἐφημερίδες, λέγει, ἐκδίδονται ἐν Ἑλλάδι ἢ ἡ πρώτη ἐν Μεσολογίῳ, ἡ δευτέρα ἐν Ἀθήναις καὶ ἡ τρίτη ἐν Ἰδρᾷ. ἀλλὰ, καὶ περὶ λυσitelεῖς τῷ ἔθνει, ἡ ὠφέλεια αὐτῶν εἶναι ἔτι περιορισμένη, μόλις δ' εὐρίσκει τις ἐν αὐταῖς λεπτομερείας τῶν στρατιωτικῶν συμβυμάτων καὶ, ἕνεκα τῆς ἐλλείψεως συγκοινωνίας ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας, αὗται δὴ αἱ εἰδήταις φθάνουσιν εἰς τὰς ἐφημερίδας ταύτας, ἀφ' οὗ ἐπὶ μακρὸν ἐγένοντο γνωσταὶ διὰ τοῦ λόγου. Ἡ ἰδρυσις ταχυδρομείων εἶναι ἀναπόφευκτος, ὡς καὶ γενικωτέρα τις πείθεισις, πρὶν ἢ δυνηθῶσι νᾶ ἐκτιμῶσιν ἀρμοδίως τὰ εὐεργετήματα τῆς ἐλευθερίας τοῦ τύπου. Τανῦν ἡ ἐφημερίς τῆς Ἰδρᾷ δὲν ἀναγινώσκεται ἢ ἐν τοῖς Ἰονίοις νήσοις καὶ τῇ Εὐρώπῃ, καθ' ὅτι ἔχει παρὰ πολὺ ὀλίγους συνδρομητὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς χώρας εἶναι δ' ἄλλως ἀνάγκη μεγάλων προσπαθειῶν ἐκ μέρους τῶν φίλων τοῦ τύπου πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας του, καθ' ὅτι ἀπὸ σήμερον ἔτι προσβάλλονται τὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ. Ὁ μὲν συντάκτης τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Ἀθηναίων* εἰδοποιήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως νᾶ ἦ μᾶλλον συνετὸς εἰς τὰς κρίσεις του, ὁ δὲ τοῦ *Φίλου τοῦ Νόμου* τῆς Ἰδρᾷς ἠναγκάσθη νᾶ ὑποβάλλῃ τὸ φύλλον του εἰς τὴν λογοκρισίαν τοῦ Ἀλέξανδρου Κοντουριώτου, προέδρου τῆς ὑδραϊκῆς γερουσίας κατ' εὐτυχίαν ὁ συντάκτης τῆς τελευταίας ἐφημερίδος γνωρίζει ποίων ὀρίων εἶναι ἡ πείθεισις τοῦ προέδρου, οὕτως ὡς τε, ὅταν θέλῃ νᾶ ἐκφράτῃ φρονήματα μᾶλλον ἐλευθέρια τοῦ

συνήθους, φροντίζει νᾶ παρεβάλλῃ λέξεις τῆς καθαρευούσης Ἑλληνικῆς καὶ ὁ Λάζαρος, ἕνα μὴ καταδείξῃ τὴν ἀμάθειαν αὐτοῦ, ἀφίνει νᾶ διέλθῃ τὸ ἄρθρον ».

Ἐν τῇ ἀπαριθμῆσει ταύτῃ ὁ Ἐμερσων λησμονεῖ νᾶ προσθήσῃ καὶ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1825 φανεῖσαν Ἐπίσημον ἐφημερίδα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Γενικὴ ἐφημερίς τῆς Ἑλλάδος*, ἐκδιδομένη δις τῆς ἐβδομάδος καὶ τυπωμένην ἀλληλοδιαδόχως ἐν Αἰγίνῃ, Ἀργεῖ καὶ Ναυπλίῳ. Ἡ ἐφημερίς δ' αὕτη ἐγένετο σημαντικωτέρα περιελθούσα εἰς τὴν διαχείρισιν τοῦ κυβερνήτου Καποδιστριαίου, οὗ τινος περιέχει πάσας τὰς ἐπισήμους πράξεις.

Ἡ ἀντιπολίτευσις, ἡ μετ' ὀλίγον σχηματισθεῖσα, ἐξέδωκε μικρὰν τινα ἐφημερίδα *Ἡὼ*, ἡ τις ἐπέσυρε τὰς καταδιώξεις τῆς κυβερνήσεως καὶ ἑτέραν τινὰ μικρὰν ἐπίσης, τὸν *Καθολέπτην*, ἑλληνιστὶ καὶ γαλλιστὶ κατὰ τὸ 1832 ἐν Ναυπλίῳ ἐκδοθέντα.

Ἐπὶ τὸ τέλος τοῦ 1825 τὰ τυπογραφεῖα τοῦ Μεσολογίου καὶ τῆς Ἰδρᾷς εἶχον καταστροφὴν καὶ δὲν ὑπῆρχον πλέον ἐν Ἑλλάδι ἢ τρία τυπογραφεῖα, καὶ ἀργότερον δύο σύναμα δὲ καὶ δύο μόνον ἐφημερίδες ἐξεδίδοντο τότε ἐν Ἑλλάδι, ἡ *Αἰγιναία ἐπίσημος ἐφημερίς*, καὶ ἡ *Ἀθηναία* ἐν Ναυπλίῳ.

Αὗται ὑπῆρξαν αἱ πρῶται ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, ὧν ἄλλαι μὲν, ὑπ' ἀγαθῶν πατριωτῶν τὸ κοινὸν καλὸν σκοπὸν ἐχόντων ἐκδιδομένα, ὠφέλησαν ὅσον ἦτο δυνατόν τὸ ἔθνος, ἀναζωπυρῆσασαι τὸ αἶσθημα καὶ σχηματίσασαι ἐθνικὸν φρόνημα, ἄλλαι δὲ, τὴν σχολιὰν ὁδὸν τῶν πατριῶν καὶ τῶν κομμάτων ἀκολουθήσασαι, ἐφάνησαν τοσοῦτον ἐπιφορεῖς τῇ πατριδί, ὅσον τανῦν φαίνονται πολλὰ τῶν ἐφημεριδαρίων ἐκείνων, ἰδίως τῶν καταπλημμυρόντων τὰς ὁδοὺς τῶν Ἀθηναίων, τῶν διεγερόντων τὰς ἐχθρας καὶ ὑποθαλπόντων τὰ κόμματα, περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ὁποίων ὅμως θὰ λαλήσῃ αὔριον τὸ ἀδέκαστον στόμα τῆς ἱστορίας. Γ. Κ. Υ.

ΠΑΝΘΕΟΝ

ΕΛΛΗΝΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ

Δ'.

C. A. GIDEL.

Εἰς τῶν σπανίων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες τὰ μάλα ἐνεβάθουν εἰς τὸ πέλαγος τοῦ μεσαιωνίου ἑλληνισμοῦ καὶ ἐκ τοῦ δένδρου τῶν βυζαντιακῶν σπουδῶν τοὺς καλλιςτους ἐδρέψαντο καρποὺς, εἶναι καὶ ὁ περιφανὴς Γάλλος κριτικὸς καὶ διαπρεπὴς σύναμα ἑλληνιστῆς Κάρολος Γίδελ, οὗ τὴν εἰκόνα ὁ ἀναγνώστης ὄρᾳ ἐν τῇ σελίδι 324 τοῦ παρόντος φυλλαδίου.

Ὁ κ. Κάρολος Γίδελ γεννηθεὶς ἐν Ganpat (Allier) τὴν 5 Μαρτίου τοῦ 1827, διήκουσε μὲν κατ' ἀρχὰς τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐν τῇ σχολῇ τῆς γενεθλίου αὐτοῦ πόλεως, εἶτα δὲ μεταβὰς εἰς Παρισίους ἐπέρανε τὰς φιλολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ εἶτα ἐχρημάτισε διαδοχικῶς καθηγητῆς τῆς ῥητορικῆς ἐν Βρέστη, Ἀγγέρῳ καὶ Νάντη. Περὶ δὲ τὰ 1860 διωρίσθη ἐπίσης ὡς τειοῦτος ἐν τῷ Λυκείῳ Βουαπάρτου ἐν Παρισίοις.

Βαθεῖαν δὲ κεκτημένος παιδείαν καὶ εὐροίαν λόγου οὐ τὴν τυχοῦσαν, πολλάκις ἔτυχε τοῦ ἄθλου ἐν διαφόροις διαγωνισμοῖς· ὡς ἐπὶ παραδείγματι δι' ὑπόμνημά τι περὶ τῶν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἀπομιμήσεων ἀπὸ τοῦ 18^{ου} αἰῶνος τῶν ἀρχαίων γαλλικῶν ποιημάτων τῶν ἱπποτῶν, βραβευθεὶς ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιγραφῶν· ἐπίσης δ' ἔλαχε τοῦ ἄθλου τῆς ῥητορικῆς, τοῦ ὑπὸ τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας ἀπονεμομένου, διὰ τὴν *Μελέτην* αὐτοῦ περὶ τοῦ Ἀγίου Ἐβρεμόνδου τῷ 1866 καὶ διὰ τὸν περὶ Ἰωάννου Ἰακώβου Ρουσσῶ *λόγον* τοῦ τῷ 1868. Συνήργησεν ἐπίσης μεγάλως ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς δημοτικῆς παιδείας διὰ τῶν ὀμιλιῶν αὐ-

τοῦ καὶ δημοσίων ἀναγνωσμάτων ἐν τῇ Σορβόννῃ καὶ ἀλλαγῶν. Ἐπὶ τρία δὲ καὶ ἐπέκεινα ἔτη ἱκανὰ ἐποίησατο ὑπομνήματα ἐν τῷ θεάτρῳ Gaité περὶ τῶν ἔργων τῶν Γάλλων δραματουργῶν. Συντέλεσεν ὡσπύτως ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἐν Παρισίοις πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλ. γραμμάτων συλλόγου, ὃν εἰς τῶν δεκατεσσάρων τῶν ἀπαρτισάντων τὴν προκαταρκτικὴν συνεδρίασιν τῆς 24 Μαρτίου (1).

Ὁ Κ. Γίδελ συνέγραψε πλεῖστα ὄσα συγγράμματα ἱστορικὰ παιδειαγωγικὰ καὶ φιλολογικὰ· μεταξὺ δὲ τούτων τὴν πρωτίστην ὁμολογουμένως κατέχει θέσιν ἡ μεγάλη ἔκδοσις τῶν *Ἀπάντων* τοῦ Βουαλώ ἐν τῷ 4. τόμῳ τῆς ὁποίας ἐδημοσίευσε σπουδαιοτάτην περὶ Βουαλώ, τῶν ἡθῶν καὶ τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ μελέτην, ἥτις εἶναι ἡ λεπτομερεστέρα ἀφήγησις τῆς γαλλικῆς φιλολογίας τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος, καθ' οὗς χρόνους ἤκμασεν ὁ Βουαλώ, καὶ ἥτις δημοσίᾳ ἐπληρέθη ὑπ' αὐτῆς τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας.

Ἄλλὰ τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἄτινα κατέστησαν τὸ ὄνομα τοῦ Κ. Γίδελ προσφιλὲς καὶ γνωστὸν εἰς σύμπασαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ δι' ἃ δρεῖλεται πρὸς αὐτὸν πλεῖστη ὕψη ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη εἶναι τὰ περιστρεφόμενα περὶ τὴν μελέτην τοῦ μεσαιωνίου καὶ τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Ἡ *Ἀποκάλυψις* τῆς παρθένου *Μαρίας*, ὁ *Φυσιολόγος*, οἱ *Χρησμοὶ Ἀϊοντος* τοῦ Σοφοῦ τὰ ἐν τῇ *Ἀρχαιολογικῇ ἐπιθεωρήσει* ἄρθρα περὶ τῶν νεοελληνικῶν ἐκδόσεων τοῦ γνωστοῦ Αἰμιλ. Δεγρανδίου (2) ἢ ἐν τῇ *Νεωτέρα Ἐπιθεωρήσει* πραγματεία περὶ Ὀμήρου, ἢ ἐν τῇ *Συγχρόνῳ Ἐπιθεωρήσει* μελέτη περὶ τοῦ θεάτρου παρὰ τῆς νεωτέρας Ἑλληντικῆς, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ πολυπληθεῖς καὶ ἀξιολογώταται πραγματεῖαι, αἱ ἐν ταῖς *Ἐπετηρίσι* τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν ἑλλήν.

[1] Ἰδε σελ. 100 «Βίωτος».

[2] Ἰδε τὴν βιογραφίαν τούτου ἐν σελ. 238 τοῦ «Βίωτος».

σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Συλλόγου περιεχόμεναι, ἀνήκουσιν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, τὸ τοσοῦτον ἐνδιαφέρον ἡμᾶς. Ἄλλ' ἡ κορωνὶς τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἡ σπουδαιοτάτη συγχρόνως συμβολὴ περὶ τὴν μελέτην τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων εἶναι τὸ νεώτατον αὐτοῦ σύγγραμμα, *Νέαι Μελέται ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίας*, ἐξ ἐξακοσίων σελίδων ἀποτελούμενον καὶ πραγματευόμενον περὶ τῶν μεταβολῶν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τοῦ τρίτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Τὰ φῶτα καὶ τὸν φιλελληνισμὸν τοῦ ἀνδρὸς τιμῶσα ἡ μὲν Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπένειμεν εἰς αὐτὸν τὸν μεγαλόσταυρον τοῦ Σωτῆρος, ἡ δὲ Γαλλικὴ κατέστησεν αὐτὸν ἱππότην τῆς λεγεῶνος τῆς τιμῆς, ὁ δ' αὐτοκράτωρ τῆς Βρασιλίας Δὸν Πέτρος κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰς Παρισίους ἀποδημίαν ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ὥραν παραμείνας ἐν τῇ παραδόσει τοῦ Κ. Γίδελ καὶ καταθελαχθεὶς ἐξ αὐτῆς κατέστησεν αὐτὸν ἐπίσης ἱππότην τοῦ τάγματος τοῦ Ῥόδου τῆς Βρασιλίας.

Ὁ Κ. Γίδελ διωρίσθη οὐ πρὸ πολλοῦ Διευθυντῆς τοῦ λυκείου Ἑβρίκου τοῦ Δ'. κατόπιν δὲ καὶ τοῦ λυκείου Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου.

Ε'.

Marquis

DE QUEUX DE SAINT HILAIRE.

Ὁ μαρκήσιος Σαντιλαίριος ἐγεννήθη ἐν Hazebrouk ἐκ τῆς 2^{ης} Μαρτίου 1837 ἐξ ὀικογενείας ἐκ Saintonge καταγομένης. Διανύσας τὰς πρώτας αὐτοῦ σπουδὰς ἐν τῷ γυμνασίῳ τῆς Dunkerque μετέβη εἶτα εἰς Παρισίους, ὅπου φοιτήσας ἐν τῷ Institution de Sainte Barbe, ἀνηγορεύθη μετ' ἐπιτυχεῖς σπουδὰς προλήτης τοῦ δικαίου καὶ ἐνεγράφη ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν συνηγόρων.

Ἀνήκων δ' εἰς τοὺς ὀλίγους ἐκείνους

ἑλληνιστὰς τῆς Ἑσπερίας, οἱ τινες, πρὸ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μὴ παρορῶντες τὴν νεωτέραν, ἐνκοσμενίζονται νὰ πραγματευῶνται θέματα τὴν σύγχρονον Ἑλλάδα ἀφορῶντα, ἔγραψε πολλὰ τοιαῦτα ἔργα, τὴν εὐγνωμοσύνην ἡμῶν ἐπισπῶντα καὶ εὐγλωττότερον τῆς γραφίδος παντὸς ἐπιλαμβνόμενον νὰ βιογραφῆσῃ αὐτὸν λαλοῦντα.

Ὁ ἐπόμενος κατάλογος τῶν κυριωτέρων αὐτοῦ ἔργων ἐπιμάρτυς τῶν λόγων μας ἔστω:

Περὶ τῆς σπουδῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἐν ταῖς σκανδιναυικαῖς χώραις, ἐπιστολιμαία διατριβὴ πρὸς τὸν Βρουνέτον δὲ Πρέλ. Ἐν Παρισίῳ, 1869.

Ἡ Μερόπη, νεοελληνικὴ τραγωδία ὑπὸ Ν. Βερναρδάκη. Αὐτ. 1867.

Μελέτη ἐπὶ τῶν Κοραϊστικῶν, κωμωδίας τοῦ Ἰακωβάκη Ρίζου Νερούλου. Αὐτ. 1870.

Ὁ ἑλληνικὸς τύπος ἀπὸ τῆς ἐθνεγερσίας μέχρι τοῦ 1871. Αὐτ. 1871.

Μελέτη ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς κωμωδίας *Γυναικοκρατίας* τοῦ Κ. Βυζαντίου. Ἐν Δυγκέρκῃ, 1870.

Ἱστορία τῆς πρώτης ἐν Βιέννῃ παραστάσεως τοῦ Φιγαρῶ τοῦ Μοζάρτου κατὰ τὰ ἰταλικά ἀπομνημονεύματα τοῦ Λαυρεντίου δὲ Πόντε. Ἐν Παρισίῳ 1851.

Περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ ποινικοῦ δικαίου τῶν Ῥωμαίων, λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς συνελεύσεσι τῆς Δυγκέρκης. Αὐτ. 1861.

Οἱ ἐπὶ τῆς εὐγενείας νόμοι καὶ οἱ λόγοι ἀνδρῶν τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος. Αὐτ. 1862.

Τὸ βιβλίον τῶν ἑκατὸν balades ἐκδιδόμενον κατὰ τρία χειρόγραφα τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ Παρισίου καὶ τῶν Βρυξελλῶν μετ' εἰσαγωγῆς, σημειώσεων καὶ γλωσσάρου. Αὐτ. 1868.

Οἱ φλλαμανδοὶ καὶ οἱ ὀλλανδοὶ μυθογράφοι τῆς 17^{ης} ἑκατονταετηρίδος.

Δοκιμή ἔθνικοῦ θεάτρου ἐν τῇ νέᾳ Ἑλλάδι. Αὐτ. 1872.

*Περὶ τῶν ἐν τῇ νεοελληνικῇ μετάφράσεων καὶ μιμήσεων. Αὐτ. 1873.

Συμπλήρωμα τοῦ βιβλίου τῶν ἐκατὸν balades. Αὐτ.

Βίος καὶ ποιήσεις τοῦ ἔθνικοῦ τῆς Ἑλλάδος ποιητοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Αὐτ. 1874.

*Ανέκδοτοι ποιήσεις τοῦ Ἰακωβάκη Ῥίζου Νερουλοῦ μετὰ τῆς εἰκόνας τοῦ ποιητοῦ. Αὐτ. 1875.

Βίος καὶ ἔργα τοῦ Βρουνέτου δὲ Πρέλ. Αὐτ. 1875.

*Ἐκθεσίς τῶν κυριωτέρων Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1874—1875 ἐκδοθέντων. Αὐτ. 1875.

Μελέτη ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς κωμωδίας Βαβυλωνίας τοῦ Α. Βυζαντίου. Ἐν Αὐγκέρη, 1875.

*Ἐκθεσίς τῶν πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἑλληνικὰς σπουδὰς ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἄμβρ. Φιρ. Διδότου. Ἐν Παρισίῳ 1875.

Προσπεύρου Μερσιμαίου Μαρτίου Φαλκόνε κατὰ τὸ αὐτόγραφον χειρόγραφον τοῦ συγγραφέως τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖς. Αὐτ. 1876.

*Βιογραφία τοῦ ἑλληνιστοῦ Γεωργίου Βυνδαμίου. Αὐτ. 1876.

*Ὁ Νικόλαος Μακιαβέλης καὶ οἱ Ἑλληνες συγγραφεῖς. Αὐτ. 1877.

*Ανέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραῖ πρὸς Chardon de la Rochette (1793-1796) καὶ πρὸς ἄλλους σοφοὺς ὡς καὶ αἱ λατινιστὶ γραφεῖσαι διατριβαὶ καὶ θέσεις αὐτοῦ. Αὐτ. 1877.

Νέαι γαλλικαὶ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Κοραῖ πρὸς τὸν Ρ. Γρενοῦ μετὰ σημειωμάτων τὸν ἑλληνα σοφὸν ἀφορώντων. Αὐτ. 1877.

Οἱ ἑλληνικοὶ Σύλλογοι καὶ αἱ ἑλληνι-

[*] Τῶν δι' ἀστερίσκου σεσημειωμένων μεταφρασιῶν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Γ. Κ. Ὑπερίδης ἐν τῷ εριοδικῷ συγγραμμάτι «Ὁμήρω» καὶ ἐν ταῖς ἡμερῖσι «Ἐμύρῃ» καὶ «Ἰωίῃ».

καὶ σπουδαὶ ἀνὰ τὴν Ἀνατολὴν καὶ τὴν Εὐρώπην. Αὐτ. 1877.

*Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ ἔκθεσις τοῦ 1878. εἰς τόμος ἐκ 300 σελίδων. Αὐτ. 1878.

Τὰ ἅπαντα τοῦ Εὐσταθίου Δεσάμπη ποιητοῦ τῆς ἰδ. ἑκατονταετηρίδος μετὰ φιλολογικῶν καὶ ἱστορικῶν σημειώσεων. Αὐτ. 1878.

Διατελεῖ δὲ ταυῶν πρόεδρος τῆς ἀκαδημαϊκῆς Ἑταιρίας τῶν Enfants d' Apollon, διευθυντῆς τῆς Ἑταιρίας τῶν ἀρχαίων γαλλικῶν κειμένων, γραμματεὺς διὰ τὴν Ἀνατολὴν τοῦ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἐν Γαλλίᾳ Συλλόγου καὶ μέλος πολλῶν σοφῶν ἑταιριῶν ἐν τῇ Γαλλίᾳ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ.

Τὰς σπουδαίας δ' αὐτοῦ ὑπηρεσίας πρὸς τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καθορώσα καὶ ἐκς τιμῶσα ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπένευμεν αὐτῷ ἐπαξίως τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Ἡ ΜΗΤΗΡ

ΤΟΥ

ΟΥΑΣΙΓΚΤΩΝΟΣ.

*Ἐρρήθη ὅτι καὶ μητέρες πρὸ πάντων παρὰσκευάζουσι τοὺς μεγάλους ἄνδρας» καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου συνετάχθη κατὰ λόγος ὅλων τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν ὅσοι ἀνετρέφοντο ὑπὸ γυναικῶν, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τῶν Γράκκων ἴσως θὰ ἦτο ἀκριβέστερον νὰ ἐπεκτείνη τις τὴν παρατήρησιν ἐπὶ πάντων περιωνύμων τε καὶ ἀσήμων, ὅπως ἀποφανθῆ ὅτι οὐ μόνον οἱ χαρακτῆρες, ἀλλὰ καὶ ἡ διαγωγή καὶ ἡ ἰκανότης ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἐκ τῆς μητρικῆς ἀνατροφῆς.

*Ἡ μήτηρ παραλαμβάνουσα τὸ βρέφος ἀπὸ τῆς γεννήσεώς του, προϊσταμένη τῶν πρώτων αὐτοῦ ἐντυπώσεων καὶ μόνη αὐτῇ δεικνύουσα εἰς αὐτὸ τὰς ὁδοὺς τοῦ βίου, εἶναι πράγματα ἐκείνου πανίσχυρος παιδαγωγός, μεγίστην ἔχουσα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἔξεων ἂν μεταδίδῃ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς τῆν χάριν καὶ

νὰ χαρακτηριστικὰ τῆς, οὐχ ἤττον μεταδίδει εἰς αὐτοὺς καὶ τὴν φυσιογνωμίαν τῆς ψυχῆς τῆς φαίνεται ὅτι τὰ ἀγαθὰ ἢ τὰ κακὰ σπέρματα τὰ διατηρούμενα ἐν αὐτῇ, ἀναπτύσσονται μετὰ μείζονος ἐλευθερίας ἐν τῷ τέκνῳ ὅπερ ἀνατρέφει· καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψὴν αὐτῆν ἰδίως καθίσταται αὐτὸ ἀμοιβὴ τῆς μητρὸς ἢ τιμωρία αὐτῆς.

Μεταξὺ τῶν μητέρων αἴτινες δύνανται νὰ θεωρήσωσι τοὺς υἱοὺς των ὡς τὸν στέφανον τῆς ζωῆς των, ἀναντιρρήτως ἢ τοῦ Οὐασιγκτῶνος εἶναι ἐκ τῶν κατεχουσῶν τὴν πρώτην θέσιν. Ἀνήκουσα εἰς τὴν ἀρχαίαν Βιργινιακὴν (Virginienne) ἐκείνην φυλὴν, ἣν ἡ ἀφελὴς εὐσέβεια, ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλόπονος ἐπιμονὴ εἶχον διακρίνει, ἀνέβρεψε τὸν υἱὸν τῆς Γεώργιον μὲ τὰς στωϊκὰς ἔξεις τῆς ἐργασίας καὶ τῆς ἀφοσιώσεως.

Ὅτε ἔφρασεν οὗτος τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἠθέλησε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικόν· ἀλλ' ἡ μήτηρ του ἠναντιώθη λέγουσα ὅτι ὄφειλε νὰ ζῆσῃ μετὰ τῶν συμπολιτῶν του, νὰ συνηθασθῇ μετ' αὐτῶν πρὸς βελτίωσιν τοῦ τόπου καὶ νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸν δι' ὅλης τῆς νοημοσύνης καὶ τῶν δυνάμεων, ἃς εἶχε λάβει θεοδόν. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ἐπέσπευσεν ἴσως τὴν χειραφέτησιν τῆς Ἀμερικῆς, διατηρήσασα ἐν αὐτῇ τὸν μέγαν ἄνδρα, ὅστις ἔμελλε νὰ τὴν ἐξασφαλίσῃ. Ἄν ὁ Οὐασιγκτῶν ἐγένετο Ἀγγλος ἀξιωματικὸς ἀναμφιβόλως θὰ ἐδίσταζε περισσώτερον ταλαντευόμενος μετὰ στρατιωτικοῦ ὄρκου καὶ πατριωτισμοῦ, δυσκολώτερον θὰ ἐλάμβανε τὰ ὄπλα κατὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὀλιγωτέρην ἐμπιστοσύνην θὰ εὕρισκε παρὰ τοῖς ἑαυτοῦ συμπολίταις· τὸ γεγονός τουτο διαμαρτύρεται συνάμα κατὰ τῆς πλάνης τῶν βιογράφων, οἵτινες ἐπανέλαβον ἅπαντες, ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Οὐασιγκτῶνος ἀνῆκε δὴθεν εἰς τὴν *romieofprosa* μερίδα καὶ ὅλαις δυνάμεσι προσηπάθησε νὰ διατηρήσῃ ἐν αὐτῇ τὸν υἱὸν τῆς. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἱστορικοὶ ἀνῆρσαν πρὸ πολλοῦ τὸ ψεῦδος τοῦτο, ἐφευρεθῆν χάριν τοῦ δράμα-

τος ὑπὸ συρραφῶν, μᾶλλον φροντιζόντων περὶ τοῦ ἀποτελέσματος ἢ περὶ τῆς ἀληθείας. Ἡ μήτηρ τοῦ Γεωργίου ἐταράχθη, εἶναι ἀληθές, διὰ τὸν ἀγῶνα εἰς δὴν ὁ υἱὸς τῆς ἐνεπλέκετο· ἐφοβεῖτο μὴ τυχὸν ἡ ἀνισότης τῶν μέσων ἐκθέσῃ εἰς κίνδυνον τὰ πράγματα τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλ' οὐδόλως ἀπεπειράθη ὅπως ἐμποδίσῃ τὸν Οὐασιγκτῶνα τοῦ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ καθήκον του.

Καὶ πῶς ἠδύνατο νὰ πράξῃ τοῦτο, ἀφοῦ μετὰ ζήλου εἶχε προσπαθήσει νὰ τῷ ἐμπνεύσῃ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπην; εἶδε τὸν Γεώργιον λαμβάνοντα τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν μετ' ἀνησυχίας μὲν ἀλλ' ἄνευ ἀδυναμίας· ὅτε οὗτος ὑπέστη τὰς πρώτας ἀποτυχίας, οὐδεὶς εἶδεν αὐτὴν ἀποθαρρυνομένην, οὐδεὶς τὴν ἤκουσε νὰ παραπονηθῆι· ὅτε ἦλθεν ἡ ἡμέρα τοῦ θριάμβου, διετήρησε τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν.

Οἱ Ἀγγλοὶ, κύριοι γενόμενοι τοῦ New-Jersey, διεσκορπίσθησαν εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην. Ὁ Οὐασιγκτῶν ὅστις ἔστρατοπέδευεν εἰς τὸ ἔτερον μέρος τοῦ Delaware λέγει εἰς τοὺς ἀξιωματικούς του:

—Οἱ ἐχθροὶ μας παρὰ πολὺ ἐξήπλωσαν τὰς πτέρυγας· καιρὸς εἶναι νὰ τοῖς περικόψωμεν αὐτάς.

Καὶ διαβάς τὸν ποταμὸν ἤρατο τὴν νίκην ἐκείνην, ἣτις ἔσωσε τὴν Ἀμερικανικὴν Ὀμοσπονδίαν· ἡ εἰδησις αὕτη ἀνηγγέθη εἰς τὴν μητέρα του ὑπὸ πολλῶν φίλων, οἵτινες ἔσπευσαν ὅπως τὴν συγχαρῶσι· συνεμερίσθη τὴν χαρὰν των ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ τῆς πατρίδος· καὶ ἐπειδὴ οἱ ἔπαινοι οἱ πρὸς τιμὴν τοῦ Οὐασιγκτῶνος ἠῤῥαξαν ἀδιακόπως,

—Τοῦτο εἶναι κολακεία, κύριοι, λέγει μὲ ἤθος σοβαρὸν· ὁ Γεώργιος δὲν θὰ λησμονήσῃ ὅτι εἶναι ἀπλῶς πολίτης τῆς Ἐνώσεως (Union), τὸν ὅποιον ὁ Θεὸς κατέστησεν εὐτυχέστερον τῶν ἄλλων!

Ὅτε ἔμαθε τὴν ἄλωσιν τῆς Κορνουαλλίας (Cornwallis), οὐδόλως ἐσκέφθη περὶ τῆς δόξης τοῦ υἱοῦ τῆς, ἀλλ' ἀνεφώνησεν:

—Εὐλογητὸς ὁ Θεός! ἡ πατρίς μας

είναι ελευθέρα και θά ἔχωμεν εἰρήνην!

Εὐτυχῶς συνοικέσιον κατέστησε τὸν Οὐασιγκτῶνα ἓνα τῶν πλουσιωτέρων ἰδιοκτητῶν ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις· προσεπάθησε πολλάκις νὰ πείσῃ τὴν μητέρα του ὅπως ἔλθῃ καὶ κατοικήσῃ εἰς τὴν ὠραίαν του κατοικίαν ἐν Mont Vernon· ἀλλ' ἐκείνη ἔμεινε διὰ παντὸς εἰς τὸ Frédéricksburg, φροντίζουσα περὶ τῆς μικρᾶς ἐπαύλεως, ἣτις τῇ εἶχε μείνει ὡς ἔδνον· ἔβλεπέ τις αὐτὴν ἐν ἡλικίᾳ ὀγδοήκοντα δύο ἐτῶν ἰπεύουσαν καθ' ἑκάστην πρωΐαν, διατρέχουσαν τοὺς ἀγρούς της καὶ διατάττουσαν· αἱ πρόσοδοί της ἦσαν μετριώταται· ἀλλὰ διεχειρίζετο αὐτὰς μετὰ τοσαύτης οἰκονομίας, ὥστε τῇ ἐπέτρεπον νὰ βοηθῇ πολυκρίθμους πτωχοὺς. Οὐδέποτε, κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τῶν ταραχῶν, συμπατριώτης καταστραφεὶς ὑπὸ τοῦ πολέμου ἐπεκαλέσθη εἰς μάτην τὴν γενναιοδωρίαν της· συνήθιζε δὲ πάντοτε νὰ λέγῃ:

—'Αεῖποτε ἡ ἐλεημοσύνη εὐρίσκει τι εἰς τὰ βαλάντια ἅτινα δὲν εἶναι τετραπημένα.

Ἄδυνά ἀσθένεια (καρκίνος ἐπὶ τοῦ στομάχου) τὴν ἠνάγκασεν ἐπὶ τέλους νὰ οἰκουρῇ· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ μένουσα ἐφρόντιζε περὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν υποθέσεων της· ὁ ταγματάρχης Fielding-Lewis, ὅστις ἦτο γαμβρὸς της, τῇ προέτεινε νῆμεραν τινὰ ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διαχείρισιν αὐτῆν.

—Εὐχαριστῶ, Fielding, τῷ λέγει· ἐπιθυμῶ πολὺ νὰ κρατῆτε ὑμεῖς τὰ βιβλία μου, διότι οἱ ὀφθαλμοί σας εἶναι καλλίτεροι τῶν ἰδικῶν μου· ἀλλὰ περὶ τῶν λοιπῶν δύνamai ἀκόμη νὰ φροντίζω.

Ἀπὸ ἐπτὰ ἤδη ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα δὲν εἶχεν ἰδεῖ τὸν υἱὸν της Γεώργιον, ἀσχολούμενον πάντοτε εἰς τὰ τοῦ πολέμου· ἐπὶ τέλους, ὅτε οἱ συμμαχικοὶ στρατοὶ ἐπέστρεψαν εἰς Νέαν Ἰόρκην, ὁ Οὐασιγκτῶν ἠδυνήθη νὰ διευθυνθῇ εἰς Frédéricksburg, καὶ προαπέστειλε ταχυδρόμον ὅπως ἐρω-

τήσῃ τὴν μητέρα του τίνι τρόπῳ ἐπεθύμει νὰ τὸν δεχθῇ.

—Μόνον, ἀπεκρίθη ἐκείνη.

Καὶ ὁ στρατάρχης τῆς Ἀμερικῆς, ὁ στρατηγὸς τῆς Γαλλίας, ὁ ἐλευθερωτὴς τῆς πατρίδος του, ὁ ἥρωας τοῦ αἰῶνος, μετέβη πεζὸς εἰς τὴν οἰκίαν ἐκείνης, ἢν, κατὰ τὴν ἔκφρασίν του, ἐθεώρει οὐ μόνον ὡς δημιουργὸν τῆς ζωῆς του, ἀλλὰ καὶ ὡς αἰτίαν τῆς φήμης του.

Ἡ Κυρία Οὐασιγκτῶν ὑπεδέχθη τὸν υἱὸν της φιλοστοργότατα· ἀλλ' οὐδόλως τῷ ὠμίλησε περὶ τῆς δόξης ἢν ἀρτίως εἶχεν ἀποκτήσει. Ὅ,τι ἐπραξε, τῇ ἐφαίνετο ἀπλούστατον.

—Τὸν ἐδίδαξεν τὴν ἀρετὴν, ἔλεγεν, ἡ δόξα οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ συνέπεια αὐτῆς!

Τῷ ὠμίλησε περὶ τῶν ἀρχαίων του φίλων, ἀποκαλοῦσα αὐτὸν μὲ τὸ ὑποκοριστικὸν ὄνομα τῆς παιδείας του ἡλικίας, καὶ οὐδὲ ἄπαξ ἠρώτησε περὶ τῶν τιμῶν, αἵτινες πανταχοῦ ἀπενέμοντο εἰς τὸν σωτῆρα τῆς Ἑνώσεως. Προσκληθεῖσα εἰς τὸν χορὸν, ὅστις ἔμαλλε νὰ δοθῇ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην πρὸς τιμὴν τῶν νικητῶν τῆς Κορνουαλλίας, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν.

—Δι' ἐμὲ, εἶπεν, αἱ ἡμέραι τῶν χορῶν παρῆλθον πλέον· ἀλλὰ θεωρῶ εὐτυχίαν τὸ νὰ μετὰσχῶ τῆς γενικῆς χαρᾶς.

Οἱ ἀξιωματικοί, οἱ ἀποτελοῦντες μέρος τοῦ ἐλευθερωτοῦ στρατοῦ, ἀνυπομόνως περιέμενον νὰ ἴδωσι τὴν ἔκτακτον ἐκείνην γυναῖκα. Ἐνεφάνισθη αὕτη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χοροῦ φοροῦσα τὴν ἀρχαίαν ἐνδυμασίαν τῶν Βιργινιάδων καὶ στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ Οὐασιγκτῶνος· ἐδέχθη τὰ συγχαρητήρια τοῦ πλῆθους ὄλου μετὰ καλοκἀγαθίας, ἔκαμεν ὀλίγους γύρους καὶ ἀπεσύρθη. Οἱ Γάλλοι ἐθαύμασαν τὴν ἀπλότητα καὶ τὴν ἀξιοπρέπειαν αὐτῆς «δι' ὧν ἔτι μᾶλλον ἠῤῥικνε τὸ μεγαλεῖόν της.» Βίς ἐξ αὐτῶν βλέπων αὐτὴν ἐξερχομένην μετὰ τοῦ Οὐασιγκτῶνος ἀνεφώνησε:

—Τοιαῦτα μητέρες βεβαίως τοιαῦτα τέκνα γεννῶσι.

Πρὸ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ εἰς Εὐρώπην ὁ Λαφαῦτος μετέβη εἰς Frédéricksburg ὅπως ἴδῃ τὴν μητέρα τοῦ στρατηγοῦ, ἀδελγούμενος ὑφ' ἑνὸς τῶν ἐγγόνων τῆς κυρίας Οὐασιγκτῶνος, λέγει βιογράφος τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπλησίαζον εἰς τὴν οἰκίαν, ὅτε ὁ νεανίας ἐφώνησεν:—Ἴδου ἡ προμήτωρ μου.—Ὁ μαρκήσιος Λαφαῦτος εἶδε τότε τὴν μητέρα τοῦ ἐντίμου φίλου του ἐργαζομένην ἐν τῷ κήπῳ της. Ὁ μαρκήσιος τῇ ὠμίλησε περὶ τῶν αἰσίων ἀποτελεσμάτων τῆς ἐπαναστάσεως, περὶ τοῦ ἐνδόξου μέλλοντος, ὅπερ παρουσιάζετο εἰς τὴν ἀναγεννηθεῖσαν Ἀμερικὴν, καὶ περὶ τοῦ Οὐασιγκτῶνος, εἰς ὃν καὶ ἐτέλεσε τὸν φόρον τῆς φιλίας καὶ τοῦ θαυμασμοῦ του· ἀλλ' εἰς ὄλους τοὺς ἐπαίνους τοῦ υἱοῦ της ἐκείνη ἀπεκρίθη ἀπλῶς, ὅτι οὐδόλως ἐξεπλήττετο διὰ τὰ κατορθώματα τοῦ Γεωργίου, διότι πάντοτε ἦτο «καλὸ παιδί!» οὕτως ἡ ἀφελὴς ἐκείνη ψυχὴ εἶχεν ἐννοήσει, ὅτι πᾶσα μεγάλη πράξις ἀπορρέει ἐκ τῆς καρδίας.

Ὁ Λαφαῦτος δὲν ἀφῆκε τὴν κυρίαν Οὐασιγκτῶνος, εἰμὴ ἀφοῦ πρῶτον ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν εὐλογίαν της, ὥσανεὶ ἦτο μήτηρ του.

Ὅτε ὁ Οὐασιγκτῶν διωρίσθη πρόεδρος τῆς νέας δημοκρατίας, ἤλθε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μητέρα του.

—Ὁ λαὸς, τῇ λέγει, μὲ ἐξέλεξε ἀρχηγὸν τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν, καὶ ἐρχομαι νὰ σᾶς ἀποχαιρετήσω· ἅμα λήξῃ ὁ καιρὸς τῆς ἀρχῆς μου, θά μ' ἐπανίδῃτε ἐν Βιργινίᾳ.

—Δὲν θὰ μὲ εὖρης πλέον ἐνταῦθα, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ του· ἀλλ' ὕπαγε, φίλιτά μοι Γεώργιε, ἐκπλήρωσον τὸν προορισμόν σου· ἡ θεία χάρις ἔστω μετὰ σοῦ.

Καὶ ταῦτα εἰποῦσα τῷ ἤνοιξε τὰς ἀγκάλας της· ὁ πρόεδρος ἔμεινε ἐπὶ πολλὰ ὥραν ἐν αὐταῖς ἔχων τὴν κεφαλὴν ἐστηρικμένην ἐπὶ τοῦ ὤμου τῆς γηραιᾶς μητρὸς του, ἣτις ἐθώπευεν αὐτὸν διὰ τῶν ἐξησθετισμένων χειρῶν της. Ἐχυνεν ἄ-

φθονα δάκρυα καὶ δὲν ἠδύνατο ν' ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς ἐσχάτης ταύτης περιπτώξεως· ἡ ἡρωικὴ μήτηρ ἀνέλαβε πρώτη τὴν ἀταραξίαν της· καὶ μετὰ γλυκύτητος ἔπεισε τὸν υἱὸν της ὅπως ἀπέλθῃ.

Αἱ προαισθήσεις της δὲν τὴν ἠπάτησαν· ἀπέθανε περὶ τὸ ὀγδοηκοστὸν πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της. Κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας της, λέγει ὁ Ἀμερικανὸς βιογράφος, ἡ Κυρία Οὐασιγκτῶνος ὠμίλησε πολλάκις περὶ τοῦ καλοῦ της Γεωργίου, οὐδέποτε ὅμως περὶ τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ. Παρέδωκε δὲ τὸ πνεῦμα ἀναθέτουσα εἰς τὸν Θεὸν τὸν υἱὸν της καὶ τὴν πατρίδα.

Ἡ στοικῆ ἀπάθεια τῆς ἀξιοσημειώτου ταύτης γυναικὸς ἐμετριάζετο πάντοτε ὑπὸ τῆς εὐσεβείας· εὕρισκεν ἐν τῇ πίστει πηγὴν ἀνεξάντλητον παρηγορίας καὶ τὸ τρυφερὸν ἐκεῖνο θάρρος, ὅπερ εἶχε καταστήσει αὐτὴν Χριστιανὴν Σπαρτιάτιδα· καθ' ἑκάστην ἀπεσύρετο εἰς τὴν μοναξίαν τῶν ἀγρῶν· ἐκεῖ ἐνώπιον τῆς κτίσεως ἐλάμβανε, κατὰ τὴν ἔκφρασίν της, συνέντευξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπέστρεφε πραοτέραι καὶ μᾶλλον σταθερά.

[Magasin pittoresque.]

Ο. Θ. Τ.

ΣΙΣΚΑ ΒΑΝ ΡΟΣΜΑΕΛ

†

Η ΘΥΓΑΤΗΡ ΤΟΥ ΠΑΝΤΟΙΟΠΩΛΟΥ.

[Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους.]

Γ.

Ἐνῶ ἡ κόρη τοῦ κύρ Βάν Ροσμαέλ ἀπέλαμβανε πασῶν τῶν ἀπολαύσεων τῆς γαλλικῆς ἐκπαιδεύσεως ἐν τῷ οἰκοτροφείῳ, αἱ ὑποθέσεις τοῦ κύρ Σπινάελ δὲν ἔβαινον τόσον καλῶς οὔτε ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του οὔτε ἐν τῷ οἴκῳ του. Ἡ γαλλικὴ νεολαία ἐπλήρωνε λίαν σπανίως καὶ μετὰ τὸ τέλος ἐκάστου θεατρικοῦ ἔτους οἱ ὑποκρίται ἀνθρώρου ἐφοδιασμένοι μὲ ὑποδήματα καὶ

σανδάλια μὴ πληρωθέντα. Ἡ Ὀρτενσία ἐκ τοῦ ἄλλου μέρους κατηγάλο μεγάλην ποσότητα χρημάτων εἰς κομμώσεις καὶ καλλωπισμούς, πρὸς δὲ δ' ἔστιν ὅτε ἐδά- νειζε καὶ χρήματα εἰς τοὺς θαυμαστάς καὶ λατρευτάς αὐτῆς, τοὺς εἰς στενοχωρίαν χρηματικὴν ἐπιπίπτοντας. Ἐν βραχεῖ ὁ κύρ Σπινάελ ἦτο θεβουτημένος εἰς τὰ χρέη μέχρι λαιμοῦ.

Ἐν τῇ ἐπωδύνῳ ταύτῃ καταστάσει ὁ ὑποδηματοποιὸς ἤρξατο ἡδὴ νανοίγη τοὺς ὀφθαλμούς· ἡ ὕελος ἐφ' ἧς εἰκονίζετο τὸ ὑπόδημα, τὸ ἐκ τῆς στυλπνότητός του τυφλῶνον τοὺς ὀφθαλμούς τῶν διαβατῶν, εἶ- χεν ἡδὴ πρὸ πολλοῦ ἐξορισθεὶ εἰς τὸ ἀνώ- γεω καὶ δὲν ἀνεγίνωσκε τις πλέον ἐπὶ τῶν ὑέλων ἢ τὴν ἀπλὴν ταύτην γαλλικὴν ἐ- πιγραφὴν: Ὑποδηματοποιεῖον, καὶ κάτωθεν τὴν φλαμανδικὴν αὐτῆς μετάφρασιν. Ἄλλ' οἱ φλαμανδοὶ θαμῶνες εἶχον λη- σμονήσει τὴν ὁδὸν τοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ἀγύρτου... καὶ ὁ κύρ Σπινάελ μετὰ τῆς φαιῆς αὐτοῦ περισκελίδος καὶ τῆς ἐκ χρυ- σοκαλίου ἀλύσεώς του δὲν ἐγνώριζε τί ἔ- πρεπε νὰ κάμῃ· ὁ δυστυχὴς ἦτον ἐν ἀ- πογνώσει. Αἱ ὑποθέσεις του εὗρητο ἐν ἀθλιεστάτῃ καταστάσει· κατάχρεως ἄνευ πόρων, ἔρμαιον μυρίων σκέψεων, ἐθρήνει ἐπὶ τῇ ἀπρονοσίᾳ του καὶ ἐζήτει τέλος παρη- γορίαν παρὰ τῆ θυγατρὶ του, παρ' ἧ ὅμως δὲν εὕρισκεν ἢ ἀπρεπεῖς μομφάς· καὶ δὴ μεθ' ὅλην τὴν δυστυχίαν, εἰς ἣν εἶχε πε- ριέλθει ὁ πατήρ της, ἡ Ὀρτενσία ἦν ἀρκούν- τως διεφθαρμένη, ὅπως συνεχίσῃ τὰς ἀνοή- τους καὶ κούφους αὐτῆς δαπάνας καὶ νὰ καταχρεώνηται τέλος, ὅπως εὐχαριστήσῃ τὰ ἐνστικτα τῆς ματαιότητος καὶ τῆς κομ- ψοπρεπείας αὐτῆς.

Ὀλίγον χρόνον μετέπειτα ὁ Ἰωάννης ἢ μᾶλλον ὁ Ἰούλιος, ὡς αὐτὸς ὠνόμαζεν ἑαυτὸν, ἐπανήλθεν ἐκ Παρισίου· ἀλλ' ἀντὶ νὰ λάβῃ θέσιν ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τοῦ πα- τρός του, καὶ νὰ προσέρχηται πρὸς ἀνα- κούρισιν τοῦ δυστυχούτου Σπινάελ, ὁ ἀγαθὸς νεανίας ἐφάνετο μὴ ἔχων ἄλλην

φροντίδα ἢ μόνον νὰ ἐνδύεται κομψοπρε- πῶς, νὰ καπνίζῃ, καὶ νὰ ἦ τακτικὸς θα- μῶν τῶν καφφενείων. Ἐσχιδίτισε μετὰ τῆς ἀδελφῆς του ἄτιμον συνασπισμὸν ἐναν- τίον τοῦ ἀδυνατοῦ καὶ πτωχοῦ αὐτῶν πατρὸς, τὸν ἠνάγκασαν νὰ πωλῆσῃ τὴν οἰκίαν του καὶ ἤρξαντο νὰ κατασπαταλῶ- σιν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του τὸ ὀλίγον, ὁ περ ἔμεινε μετὰ τὴν πληρωμὴν τῶν χρε- ῶν των. Οὕτω ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ κύρ Σπινάελ ἔπεσεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν δυσ- τυχίας, ὥστε καὶ αὐτὰ τὰ ἐνδύματά του καὶ ἡ φυσιογνωμία του ἐπρόδιδον τὴν πε- νίαν του· ἐκ τῶν χειρῶν του ἐφάνοντο οἱ ἀγκῶνες του· ἦτο πενιχρὸς καὶ ἀτημέ- λητος, διότι ἐκτὸς τῶν μέσων δὲν εἶχε καὶ τὸ θάρρος· πλέον νὰ ἐνδύθῃ εὐπροεπῶς πως, ἐνῶ τὰ τέκνα του ἐνεδύοντο ὡς καὶ πρὶν καὶ ἐξηκολούθουν μετὰ χαμερποῦς ἀναι- δείας νὰ διάγωσι βίον πολυτελεῖ καὶ κομ- ψοπρεπῆ ὑπὸ τὰ ὄμματα τοῦ καταστρα- φέντος πατρὸς των· καὶ ἀναμφιβόλως πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀρεταῖς εἶχε προστεθεὶ καὶ ἡ κλοπῆ, ὅπως ἐπαρκῶσιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰ πάθη των.

Κυριακὴν τινα, ἐνῶ ὁ κύρ Σπινάελ ἐν- τρεπόμενος ἕνεκα τῶν βερακωμένων ἐνδυ- μάτων του νὰ μεταβῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς καὶ μετὰ κε- φαλὴν κεκυφύταιν ἐσκέπτετο τὴν δυστυχῆ κατάστασιν εἰς ἣν εὕρισκετο καὶ τὴν δια- σοφὴν τῶν τέκνων του, νέος τις προσελθὼν ἐζήτει τὸν Ἰούλιον καὶ τὴν Ὀρτενσίαν Σπινάελ· ἐκλαβὼν δὲ τὸν δυστυχῆ πατέ- ρα των ὡς τινα τῶν ὑπηρετῶν, τῷ εἶπεν ἐν ἀθλίᾳ γαλλικῇ γλώσσῃ:

— Αἶ σὺ, ὕπαγε νὰ εἶπῃς εἰς τὸν κύριον Ἰούλιον καὶ εἰς τὴν δεσποινίδα Ὀρτενσίαν ὅτι τοὺς περιμένουσιν ἡδὴ πρὸ πολλοῦ ἵν' ἀναχωρήσωσιν.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Σπινάελ ἐκπληκτικὸς ἰθεώ- ρει τὸν προπέτη νέον χωρὶς νὰ κινηθῇ,

— Αἶ, λοιπὸν, ἀνέκραξεν οὗτος, νὰ μ' ἀναγγείλῃς θέλεις, αὐθάδῃ ὑπηρετά;

Ἐνεθυμείτο τὰς λέξεις ταύτας ἐκ τοῦ

τελευταίου ἐν τῷ θεάτρῳ περσσταθέντος μελοδράματος.

Ὁ Σπινάελ ἐγένετο παραυτὰ κίτωχος καὶ κατελήφθη ὑπὸ τρομεροῦ σπαταμοῦ· ἠ- τένιζε μετὰ ὀφθαλμούς ἀπαστράπτοντας τὸν νεανίαν, ὅς τις παρωργισμένος ἤγειρε τὴν ῥάβδον του ἵνα τὸν κτυπήσῃ ἀνακράζων ἀπειλητικῶς:

— Ἀχρεῖε, θὰ σοὶ σπάσω τὰ κόκαλα!..

Φωνὴ λύστης διέφυγε τοῦ στήθους τοῦ ὑποδηματοποιοῦ· ἀνεπήδησεν ὀρμητικῶς, ἤρπασεν ἕνα καλάποδα καὶ κτυπῶν δι' αὐ- τοῦ τὸν ὑβρίσαντα αὐτὸν νέον, τὸν ἔρριψεν ἐν μιᾷ στιγμῇ εἰς τὴν ὁδόν, πρὶν ἢ οὗτος λάβῃ καιρὸν νὰ συναρθρώσῃ λέξιν. Εἶτα ὅ- λως τρέμων ἐξ ὀργῆς, ἔκλεισε τὴν θύραν καὶ ἀνέβη ἐπάνω ἵνα εὗρῃ τὰ τέκνα του. Ἀπὸ πολλοῦ ὁ Σπινάελ δὲν εἶχε τὸ θάρ- ρος νὰ ποτείνῃ τὴν ἐλαχίστην μομφὴν αὐ- τοῖς· ἀλλὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐμ- πνεόμενος ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ἠτήθη ἐκυτὸν ἱκανὸν, ἵνα τολμήσῃ νὰ μεμφῇ τὸ ἄτιμον τῆς διαγωγῆς των. Εὗρε δ' αὐτοὺς ἐν πλήρει καλλωπισμῷ μετὰ τὸ ἀλεξήλιον καὶ τὴν ῥάβδον ἀνὰ χεῖρας, εἰοίμους, ὡς ἔλε- γον, νὰ ποήσωσι μετ' εὐχαρίστου τινὸς συναναστροφῆς ταξειδίον διασκεδάσεως μέχρι Βρυξελλῶν. Αἱ μομφαὶ τοῦ πατρὸς των ὑπῆρξαν ζωνραὶ καὶ ταχέει, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ ζωγραφίσωμεν τὴν περι- φρόνησιν μεθ' ἧς ἤκουσαν τὰς δικαίας αὐ- τοῦ ταύτας παρατηρήσεις. Ὁσῶν ἠύξανεν ἡ ὀργὴ τοῦ πα- τρός των τοσοῦτ' καὶ ἡ ἀναί- δεια αὐτῶν ἐλάμβανεν ἀπερίοριστα ὄρια· ἀ- φ' οὗ δ' ἐχλεύασαν αὐτὸν ἐφ' ἱκανὸν τῷ ἐ- πευχήθησαν εἰρωνικῶς καλὴν ἀντάμωσιν καὶ ἡτοιμάσθησαν νὰ ἐξέλθωσιν.

Ὁ πατήρ καταληφθεὶς τότε ὑπὸ τυφλῆς ὀργῆς ἐπὶ τῇ τοσαύτῃ αὐτῶν ἀναιδεῖα, ἐπροχώρησε πρὸς τὴν θύραν, ἐτέθη πρὸ αὐτῆς καὶ ἀπροφάξας οὕτω τὴν δίοδον, ἀνέκραξεν:

— Ὀφεις, δὲν σὰς ἀρκεῖ ὅτι μετὰ κατε- στήσατε ψωμοζήτην, ἀλλὰ θέλετε νὰ με φρονεῦσητε μετὰ τοὺς αὐθάδεις χλευασμούς;

σας! Δὲν σὰς ἀρκεῖ ὅτι κατεσπαταλήτα- τε ἐν ἀτίμῳ πολυτελεῖα τούς καρ- πούς τῶν ἰδρώτων μου, ἐνῶ ἐγὼ κατῆλθον νὰ ζωῶς ἐπίκτης ἡμίγυμνος καὶ ἡμιτρέ- φόμενος· δὲν σὰς ἀρκεῖ ὅτι εἶς οὐτιδανὸς μετὰ ἐκλαβάνει ὡς τὸν ὑπηρετὴν τῶν τέ- κνων μου καὶ τολμᾷ νὰ με ἀπειλήσῃ διὰ τῆς ῥάβδου σου· δὲν σὰς ἀρκεῖ ὅτι πάσχω ἐκ πείνης καὶ ὅτι χύνω πικρὰ δάκρυα, ἐνῶ σεῖς τρέχετε ἀπὸ διασκεδάσιν εἰς δια- σκέδασιν... ἀλλ' ὄχι πρέπει νὰ ποθήνω ὡς σκύλος δὲν ἔχει οὕτως; Πρέπει νὰ κα- ταβῶ εἰς τὸν τάφον καταφρονούμενος ὑπὸ πάντων καὶ κατάρωμος ἀπὸ σᾶς, χωρὶς ὁ θάνατος μου νὰ διεγειρῇ ἐν ὑμῖν τὸ ἐλά- χιστον αἰσθημα λύπης!... Ὀχι, δὲν θὰ ἐξ- ἔλθῃτε· καὶ ἐὰν δὲν ἐκδυθῆτε τὰ εορτά- σιμα φορέματά σας, θὰ σας καταξέσχίσω ὑπὸ τοὺς πόδας μου!

Ἡχητικὸς καγκασμὸς ἐχαίρειν τὴν ἔκρηξιν ταύτην τῆς ὀργῆς τοῦ πατρὸς των, ὅς τις ἀπελπισ εἶδεν ὅτι τὰ καὶ τῶν φυσι- κῶν ἐτι αἰσθημάτων στερηθέντα τέκνα του δὲν ἐπίστευον οὐτε εἰς τὴν βίαν οὐτε εἰς τὴν θέλησιν του.

Ὁ υἱὸς του ἐβάρησε πρὸς τὴν θύραν καὶ προσεπάθει διὰ τῆς βίας νὰ διέλθῃ. Τότε ἀκατονόματος σκηνὴ συνέβη, ἧς ἡ περι- γραφὴ προξενεῖ ἡμῖν ἀπέχθειαν.

Ὀλίγας στιγμὰς μετέπειτα ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ Ὀρτενσία Σπινάελ ἐξήρχοντο εἰς τὴν ὁδόν. Ἐκ τῆς ἐρυθρότητος δὲ τῶν προσώπων των καὶ ἐκ τῶν προσπαθειῶν, ἃς κατέβαλον ὅπως εὐτρεπίσωσι τὰ ρυπαθέν- τα ἐνδύματά των, ἐνόησε τις παραυτὰ ὅτι ἐξήρχοντο ἐκ ζωηρᾶς πάλης· ἐν τούτοις ἐ- μειδίωσαν μετ' ἄλλω· χλευαστικὸν ὡς ἀνθρω- ποι θριαμβεύσαντες κατὰ καταφρονητοῦ ἐχθροῦ καὶ διηυθύνθησαν παραυτὰ πρὸς τὴν συντροφίαν, μεθ' ἧς ἐμελλον νὰ μερι- σθῶσι τὰς ἀπολαύσεις τῆς πρωτευούσης.

Ἐνα μῆνα βραδύτερον, τὸ σάββατον μίας εβδομάδος, ὁ κύρ Βὲν Ροσμὰελ κα- θήμενος ἐν τῷ ὀπισθοδόμῳ τοῦ ἐργαστη- ρίου του μετέγραφε τὰς δολοηφίας τῆς

προτεραιάς· πρὸ μιᾶς ἤδη ὥρας ἀνεζήτη μετ' ἰσχυρογωνίας τρία δηνάρια ἅ περ τῷ διέφευγον ἐν τῇ ὀλιγῇ προσθέσει· τὸ μέτωπόν του ἔκαιε καὶ ἤδη ἠσθάνετο σκοτοδινιάσιν, ὅτε ἡ θύρα τῆς οἰκίας του ἠνοιξε καὶ ἀνθρωπῶς τις εἰσῆλθε δειλῶς πως· ὁ παντοιοπώλης ἠγέρθη αἰφνιδίως καὶ ἐθεώρει ζωηρῶς πλὴν ἐν σιγῇ τὸν νεοελθόντα, ὃς τις μόλις ἐτόλμησε νὰ ποιήσῃ δύο βήματα πρὸς αὐτόν· ἦτο δ' ἰσχνός, ὠχρὸς, μὲ κόμην ἀτμηλῆτον καὶ ἀτακτον, μὲ φορέματα βερακωμένα καὶ μὲ ὑποδήματα μεταβληθέντα εἰς λωρίδας, στάσιν δ' ἔχων ἐπαίτου αἰτούντος ἐλαημοσύνην. Ὁ Βὰν Ῥοσμὰελ δὲν τον ἀνεγνώρισε κατ' ἀρχὰς καὶ τὸν ἐθεώρει μὲ τοιοῦτον βλέμμα ὡς ἴδῃ τὸν ἠρώτα τί ἤθελεν· ὁ νεοελθὼν ἐταράχθη ἐπὶ τῷ βλέμματι τούτῳ καὶ δύο δάκρυα ἀνέθρυσεν ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

—Κύρ Σπινάελ, τί θέλετε; ἠρώτησεν ἐπὶ τέλους ὁ παντοιοπώλης μετὰ δυσπιστίας· ἐὰν ἐρχεσθε πάλιν νὰ δανεισθῆτε χρήματα, δύνασθε νὰ ἀναχωρήσητε πρὶν ἢ μοὶ το εἴπητε.

Ἐπὶ ταῖς λέξεσι ταύταις κρουνοὶ δακρῶν ἔβρεξαν τὰς παρειάς τοῦ ὑποδηματοποιῦ.

—Κύρ Βὰν Ῥοσμὰελ, εἶπε, δὲν ἤλθον, ἵνα σὰς ζητήσω χρήματα. Ἐὰν ἐγνωρίζατε πόσον εἶμαι δυστυχῆς δὲν θὰ με ἀποδιώκητε οὕτω· ὅλος ὁ κόσμος μὲ καταφρονεῖ καὶ δὲν ἔχω τὴν παρηγορίαν νὰ ὀμιλήσω περὶ τῆς δυστυχίας μου εἰς οὐδένα. Σὰς ἠπάτησα, Βὰν Ῥοσμὰελ, ἔχετε δίκαιον· ἀλλ' ὑπῆρξατε φίλος μου ἄλλοτε, ἐφ' ὃ καὶ μὴ μοὶ ἄνοιθῆτε τοῦλάχισον τὸν οἶκτόν σας σήμερον.

Ὁ παντοιοπώλης ἤκουε μετ' ἐκπλήξεως τὴν παρακλητικὴν φωνὴν τοῦ Σπινάελ· ἐνόησε παρχυτὰ ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ φοβῆται αὐτὸν ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ ὅτι πραγματικῆ καὶ φοβερᾷ δυστυχίᾳ εἶχε προσβάλλει πρὸ πολλοῦ τὸν ἄλλοτε ἐπιστήθιον αὐτοῦ φίλον. Ἡ γενναίω ψυχῇ τοῦ Ῥοσμὰελ ἐθριάμβευσε· τὸ ὕφος του μετεβλήθη παρχυτὰ

καὶ δάκρυα μόλις κρατούμενα ἐσπινθηροβόλησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του· ἔλαθε τὴν χεῖρα τοῦ Σπινάελ, ὠθήσε πρὸς αὐτὸν μίαν ἔδραν καὶ τῷ εἶπεν:

—Εἶσαι δυστυχῆς, φίλε μου, τὸ βλέπω. Ἄλλ' ἔστω, ὅλα ἀς λησμονηθῶσιν. Κάθησον καὶ εἶπέ μοι τί δύναμαι νὰ κάλω πρὸς ἀνακούφισίν σου. Ὡ, μὴ φοβῆσαι τίποτε, θὰ ἔλθω εἰς βοήθειάν σου ὅση μοὶ δύναμις.

—Τὸ μόνον εὐεργέτημα, ὅπερ ἐξαιτούμαι ἀπὸ ὑμᾶς, εἶναι νὰ μοὶ ἐπιτρέψητε νὰ σας διηγηθῶ τὰς συμφορὰς μας καὶ νὰ διαχύσω τὸν πόνον μου εἰς τὸ στῆθος τοῦ μόνου εὐλικρινοῦς φίλου μου ὃν ποτε ἔσχον. Ἐπ' ἀρκετὸν καιρὸν σὰς ἀπέφευγον, Βὰν Ῥοσμὰελ, οὐχὶ διότι δέν σας ὑποληπτὸμην καὶ δέν σας ἠγάπων, ἀλλὰ διότι ἠσθάνομην ἐμαυτὸν ἔνοχον καὶ δέν ἐτόλμων νὰ παρουσιασθῶ πρὸ ἀνδρὸς χρηστοῦ καὶ εὐπολήπτου ὡς ὑμεῖς. Σήμερον μέλλων νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πατρίδα μου καὶ νὰ μεταβῶ εἰς τυχροδιώκτης νὰ κρύψω εἰς ξένην χώραν τὴν ἐντροπήν μου καὶ τὰς θλίψεις μου, ἐτόλμησα νὰ σκεφθῶ, Βὰν Ῥοσμὰελ, ὅτι θὰ ἐτύγχανον τῆς ὑμετέρας συγχωρήσεως πρὶν ἢ ἀναχωρήσω ἐκ τῆς πατρίδος μου, ἵνα μὴ ποτε, μὴ ποτε αὐτὴν ἐπανίδω.

Οἱ λόγοι οὗτοι προφερθέντες μὲ τόνον ὑπερβαλλούσης λύπης συνεκίνησαν βαθύτατα τὸν παντοιοπώλην· ἤρπασε τὴν χεῖρα τοῦ Σπινάελ καὶ τῷ εἶπε μετ' εὐμενοῦς ἐνδιαφέροντος:

—Τί εἶπες, Σπινάελ· σκέπτεσαι νὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν πατρίδα σου; Ὅτι εἶσαι δυστυχῆς δὲν ἀμφιβάλλω, ἀλλὰ μὴ, μὴ ἀπελπίζου. . . Βεζητῶ καὶ τὸν ἔσολὸν ἐν ταῖς συναλλαγαῖς μου, διότι θέλω τάξιν εἰς πάντα· ἀλλὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ μ' ἐμποδίσῃ τοῦ νὰ μὴ ἀνασύρω ἐκ τῶν περισπασμῶν τὸν μόνον φίλον ὃν ποτε ἔσχον. . . οὐχὶ, ὀφείλω μάλιστα νὰ τῷ προσφέρω μέρος τῆς περιουσίας μου. Ὁμίλησον λοιπὸν, Σπινάελ, ὀμιλήσον μετὰ θάρ-

ρους, διότι θέλω νὰ προσέλθω εἰς βοήθειάν σου.

Μειδιάμα εὐγνωμοσύνης ἐφώτισε τὸ ἰσχνὸν πρόσωπον τοῦ Σπινάελ, κρουνοὶ δακρῶν ἔβρευσαν ἐπὶ τῶν παρειῶν του καὶ εἶπε μὲ φωνὴν συγκεκλιμένην.

—Εὐλογῶ τὸν Πανάγαθον ἐφ' ὅτι μὲ ἐνέπνευσε νὰ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς καὶ νὰ ζητήσω τὴν τελευταίαν παρηγορίαν, Βὰν Ῥοσμὰελ. Ἀπὸ ἐνὸς ἤδη ἔτους αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη μου χαρὰ· εὐχαριστῶ, εὐχαριστῶ! Ἄλλ' ἀκούσατέ με καὶ θὰ ἐνοήσητε ὅτι ἔχω ἀνάγκην οἴκου μᾶλλον ἢ χρημάτων. . . Γνωρίζετε τὴν κοῦφον ἰδέαν ἣν ἔσχον νὰ μιμηθῶ τὰς γαλλικὰς ἀπάτας· ἀπαρνήθη τὰ ἤθη τῶν πατέρων μας καὶ τὴν παλαιὰν τιμιότητα, ἵνα ζητήσω τύχην ἐν τῇ δολιότητι καὶ τῇ ἀπάτῃ καὶ ἀπάλεσα οὕτω τοὺς καρπούς τοσοῦτων μακρῶν μου ἐργασιῶν. Καὶ πρὸς μείζονα συμφορὰν μου δὲν περιωρίσθην μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπιληφθῶ δολίων ἐργασιῶν, ἀλλ' ἠθέλησα ἵνα καὶ τὰ τέκνα μου πίωσιν ἐκ τοῦ δεδηλητηριασμένου πατρῆου ὃ καλοῦσι γαλλικὸν πολιτισμὸν· τοῦτο δὲ μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸ ὑπέρτατον τῆς συμφορᾶς, διότι ἂν δὲν ἔπεμπον τὴν θυγατέρα μου Τερέζαν εἰς τὸ γαλλικὸν οἰκοτροφεῖον θὰ ἤμην ἔτι κύρ Σπινάελ. . . Ἀλλὰ ὠχραῖτε, Βὰν Ῥοσμὰελ, τρέμετε, τί ἔχετε;

—Τίποτε, ἐξακολούθει· ἐσκεπτόμην τὴν Σίσκαν μου, ἣ τις εἶναι ὁμοίως ἐν τινὶ γαλλικῷ οἰκοτροφεῖῳ.

—Ἀποσύρετέ την ἐκεῖθεν, Βὰν Ῥοσμὰελ· πρὸς θεοῦ, ἀποσύρετέ την. . . Ἦδη δὲν θὰ την ἀναγνωρίσητε πλέον!

—Ἐχεις ἴσως δίκαιον, ἀγαπητέ μου φίλε. . . ἀλλ' ἐξακολούθησον· θέλω νὰ μάθω πῶς θὰ δυνηθῶ νὰ σοὶ γείνω ὠφέλιμος.

—Ἐννοεῖτε, Βὰν Ῥοσμὰελ, ὅτι μοὶ ἐμείνεν ἔτι ὀλίγη σκέψις ὥστε νὰ ποσυρθῶ ἐκ τῶν ἐπικινδύνων τούτων ἐπιχειρήσεων ἅμα ἐδυνήθην νὰ προῖδω τὴν ἐπικειμένην καταστροφὴν μου· ἀλλὰ διὰ τοὺς μυθῆν-

τας τοῦ γαλλικοῦ πολιτισμοῦ δὲν ὑπάρχουσι πλέον οὔτε πατέρες οὔτε τέκνα. Ἐγενόμην ὁ ὑπηρέτης τῶν τέκνων μου, ἅ περ ἔφαγον, ἔπιον, ἔπαιζαν, ἐχόρευσαν ἕως οὗ μὲ καταφάνισαν· τότε δ' ἔπεσαν εἰς χρέη καὶ ἐπώλησαν πᾶν ὃ τι κατεῖχον κινητὸν ἢ ἀκίνητον, μεταχειριζόμενοι μὲ ὡς ἕνα ἀνόητον ἢ ἕνα τρελλὸν καὶ χλευάζοντές με ὁπόταν τοῖς ἀπέτεινον τὸν λόγον. Πρὸ μηνὸς δ' ἤδη ἔφθασαν εἰς τὸ ἔπακρον τῆς στρεβλότητός των. . . Μὲ ἔδειραν, Βὰν Ῥοσμὰελ, μὲ ἔδειραν. . . ὥστε μὲ αἵματοκύλισαν. . . Ἠσθένησα καὶ μὲ ἄφησαν ἄνευ φροντίδων ὡς ἐὰν ἐπεθύμου τὸν θάνατόν μου!

Ὁ Σπινάελ εἰσέγησεν ἡ φωνὴ του προφέροντος τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἐγένετο ἀμβλύχρος καταδεικνύουσα πόσον ἡ διήγησις αὐτῆ διέσχισε τὴν καρδίαν του. Ὁ παντοιοπώλης εἰσέγα ἐπίσης μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἤκουεν.

—Καὶ τῶρα, ἐπανέλαβεν ὁ Σπινάελ, ἡ οἰκία μου εἶναι κενὴ καὶ ἔρημος ὡς ἐὰν οὐδεὶς ποτὲ εἶχε κατοικήσει ἐν αὐτῇ. Δέν μοὶ ἔμεινε τίποτε· ὅλα μοὶ τα ἐπῆραν καὶ αὐτὸ ἔτι τὸ ἐφάρπλωμά μου. Καὶ ἤδη ἀμφοτέροι ἀνεχώρησαν. Ἡ θυγάτηρ μου, ἣν τοσοῦτον ἠγάπων καὶ ἔτι ἀγαπῶ, καὶ τοὶ ἔδειξε τοσοῦτον μισητὴν διαγωγὴν, ἡ Τερέζα μου τρέχει τὰς ὁδοὺς τῶν Βρυξελλῶν μεθ' ἐνὸς κωμωδοῦ. . . Ὁ υἱός μου Ἰωάννης, ὁ ἄθλιος βαπτιστικὸς σας, ἐπανῆλθεν εἰς Παρισίους. Ὅσον δι' ἐμὲ, φίλε Βὰν Ῥοσμὰελ, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πατρίδα μου· εἰς ὅλους χρεωστῶ καὶ ὅλοι μὲ καταμέμφονται ἐπὶ δολιότητι καὶ ἀπάτῃ. Μετὰ τῆς δυστυχίας ἐπανῆλθεν ἐν ἐμοὶ καὶ τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς· δὲν δύναμαι νὰ ζῶ ἐν τοιαύτῃ ἐπωδύνῳ καταστάσει. . . καὶ τί θὰ κάμω, τί θὰ κάμω!. Οὐδεὶς μοὶ δίδει ἐργασίαν· πάντες ἀπαρνοῦνται νὰ με λάθωσιν ὡς ἀπλοῦν ἐργατήν. Δέν ἔχω οὔτε τροφήν, οὔτε κλίνην, οὔτε ἐνδύματα· ἡ οἰκία μου ἐνοικιάσθη εἰς ἄλλους καὶ εἶμι ἠναγκασμένος νὰ την ἐγ-

καταλείπω αὔριον.. Ὦ! Βάν Ῥοσμάελ, ἠθέλησα νὰ πετάξω ὑψηλά και οἴμοι, ἔπεσα!

Ὁ Βάν Ῥοσμάελ ἤκουε μετὰ προσοχῆς και με ὀφθαλμοῦς ὑγροῦς τὴν διήγησιν τοῦ φίλου του· ὁπότεν δ' οὗτος ἔπαυσε νὰ ὁμιλῇ, ὁ παντοιοπώλης ἀνέκραξε σχεδὸν μετ' ὀργῆς:

θρῶπος ὅς τις με κρίνει ἄξιον τῆς βοηθείας του... Ἀφήσατέ με νὰναχωρήσω, Βάν Ῥοσμάελ... ἀφήσατέ με νὰ ἐργασθῶ ὡς δούλος, και ἐστὲ βέβαιος ὅτι θὰ προσπαθήσω νὰ πληρώσω ὅτι χρεωστῶ. Δώσατέ μοι μόνον τὴν χεῖρά σας ὡς ἐν παρηγορητικὸν χαιρε και παρακαλεῖτε ἐνὶ ὄντι διὰ τὰ τέκνα μου, φίλε μου.

Le. Ormel

—Σπινάελ, ἀγνοῶ διατὶ μοι κρύπτεις ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μάθω! Λέγεις ὅτι εἶσαι ἠναγκασμένος νὰ ἐγκαταλείψης τὴν πατρίδα σου... ἀλλὰ δὲν μοι φαίνεται πολὺ καθαρὸν. Εἶς φίλος δύναται νὰ κάμῃ πολὺ ὅταν θέλῃ... Εἰπέ μοι... εἰς πόσα συμποσοῦνται τὰ χρέη σου;

—Σὰς ἐννοῶ! ἀνέκραξεν ὁ Σπινάελ ἐκπληκτος, ἀλλὰ δὲν θὰ το ὑποφέρω! Εἰμὶ εὐτυχῆς βλέπων ὅτι ὑπάρχει ἐτι εἰς ἄν-

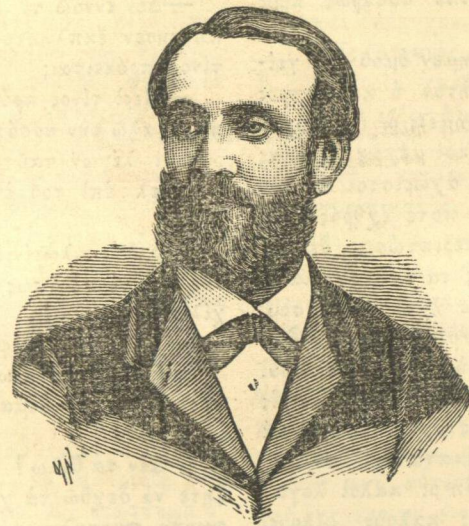
Ὁ παντοιοπώλης ἐφάνη αἰφνης μεταβάλλον σκοπὸν και ἠγέρθη λέγων:

—Ἐὰν δὲν θέλῃς, δὲν δύναμαι και ἐγὼ νὰ κάμω τίποτε. Ἀλλὰ τοῦλάχιστον θὰ πῆς μετ' ἐμοῦ ἐν ποτήριον οἴνου διὰ τὸ καλὸν κατευόδιον... Κάθησαι, Σπινάελ, και μὴ χάνῃς τὸ θάρρος σου· τὰ δυστυχῆματα ἐπέρχονται ὄντως μετὰ μεγάλης ταχύτητος, ἀλλὰ και τὰ εὐτυχῆματα πολλακίς καθ' ἅν στιγμὴν οὐδόλως τις

περιμένει αὐτά. Ὁ θεὸς γνωρίζει τί τέξεται ἢ ἐπιούσα· δὲν πρέπει νὰπελπίζησαι... Κάθησον.

Και ὁ παντοιοπώλης ἐγκαταλείψας τὸν φίλον του μόνον ἐπὶ τινὰς στιγμάς, ἐπανῆλθεν εἶτα κομίζων φιάλην οἴνου και δύο ποτήρια, ἃ περ ἐπλήρωσε μέχρι στεφάνης, λέγων:

Σπινάελ· ἀλλὰ πρὸς ἡσυχίαν τῆς συνειδήσεως μου θὰ τρέφωμαι με ξηρὸν μόνον ἄρτον, ὅπως δυνηθῶ και πληρώσω τὰ χρέη μου και τίς γνωρίζει ἐὰν ὁ θεὸς με ἀφίση νὰποσθῶσω καθ' ὀλοκληρίαν αὐτά!... διότι τέλος νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἀδύνατον νὰποκτῆσῃς τις ἐντὸς εἴκοσιν ἐτῶν ὀβολὸν με ὀβολὸν ἑξακόσια φλωρίνια.

Μου Ἁγίου Γερμανοῦ

—Ἐμπρὸς, Σπινάελ, ἀφ' οὗ θέλῃς νὰναχωρήσῃς, καλὸν σου κατευόδιον και εἰς ἡσυχίαν σου... Ἐν τούτοις, ἀφ' οὗ δὲν θέλῃς νὰ δεχθῇς ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει τὰς ὑπηρεσίας μου, εἰπέ μοι τοῦλάχιστον εἰς πόσα ἀναβαίνουναι τὰ χρέη σου και πῶς σκέπτεσαι νὰ πληρώσῃς αὐτά· ἐξ ἀπλῆς τινος ἐργασίας δὲν κερδίζει τις μεγάλα πράγματα, τὸ γνωρίζεις.

—Βεβαίως, τὸ γνωρίζω, ἀπήντησεν ὁ

—Ἐξακόσια φλωρίνια, λέγεις; φλωρίνια ὀλλανδικά;

—Ὅχι, φλωρίνια τῆς Βραβάντου. Ἐχρεώστουν πολλὰ περισσότερα ἀλλὰ μετὰ τὴν πώλησιν τῆς οἰκίας μου ἐδυνήθην νὰ πληρώσω ἐν μέγα μέρος αὐτῶν.

—Ἐξακόσια φλωρίνια ἀκριβῶς;

—Σχεδόν. Ἐξακόσια φλωρίνια και ἑξήσολδια.

—Πίωμεν λοιπὸν ἔτι ἅπαξ, Σπινάελ.

«Ὁ ναι, είναι πολύ δυνατόν να κερδίσης τὴν ποσότητα αὐτήν» καὶ ἔπειτα τὰ τέκνα σου ἴσως καλλιερεύσωσιν» εἶναι νέοι ἀκόμη καὶ ἡ φρόνησις ἔρχεται μετὰ τῶν ἐτών... Ἄλλὰ βλέπω ὅτι δὲν ἔχομεν τίποτε νὰ τραγανίσωμεν μετὰ τοῦ οἴνου. Ἐπάγω νὰ φέρω κάτι τι.

Καὶ ὁ κύρ Σπινάελ ἐγεῖρθε ἐξῆλθε καὶ ἦν ἀρκετὴν ὥραν ἀπὼν, περισσότερον παρ' ὅσον ἦτον ἀνάγκη ὅπως λάβῃ τὸ κάτι τι. Ἐπανελθὼν δ' ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐν μικρὸν δέμα καὶ εἶπε σοβαρῶς πρὸς τὸν φίλον του:

—Σπινάελ, ἀνετράφημεν ὁμοῦ ὡς γείτονες· ὁ πατήρ σου ἦτον ὁ καλλίτερος φίλος τοῦ πατρός μου, ἡμεῖς δ' ἐπαίζομεν ὁμοῦ παῖδες ἕτι ὄντες καὶ μέχρις ἡλικίας δεκαπέντε ἐτῶν εἴμεθα ἀχώριστοι ὡς δύο ἀδελφοί. Δὲν ὑπῆρξες ποτὲ ἐχθρός μου, καθ' ὅτι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν θὰ ἤρξασο νὰ μοι διηγῆθῃς τὰ δυστυχήματά σου, καὶ ἐγὼ αἰείποτε ἤμην φίλος σου, διότι ἄλλως δὲν θὰ συμμετέσχον μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς λύπης σου. Λοιπὸν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἔλθω εἰς βοήθειάν σου ἐν τῇ δυστυχίᾳ σου καὶ νὰ σοι δανείσω μερικὰ χρήματα διὰ τὸ ταξείδιόν σου· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ καλοὶ λογαριασμοὶ κάμνουσι τοὺς καλοὺς φίλους, ἐπιθυμῶ νὰ μοι δώσης ἀπόδειξιν παραλαβῆς τῆς ποσότητος ἣν σοὶ δανείζω.

Καὶ ἐξαγαγὼν τοῦ θυλακίου του ἐν ἔγγραφον τὸ παρουσίασε τῷ Σπινάελ λέγων:

—Ἐπόγραψον χωρὶς νάναγνώσῃς· δὲν θέλω νάναχωρήσης μὲ ὀκτὼ ἢ δέκα φλωρίνια μόνον, ἐφ' ὃ καὶ ἵνα προλάβω πᾶσαν ἀντίρρησην ἐκ μέρους σου, σὲ παρακαλῶ, ὡς φίλος, νὰ μοι παράσχῃς τὴν εὐχαριστήσιν νὰ υπογράψῃς χωρὶς νάναγνώσῃς.

Ὁ Σπινάελ ὡς τις δὲν εἶχεν οὐδὲ ἓνα ὄβολον καὶ ὡς τις ἦτον ἐσωτερικῶς εὐτυχὴς ἐπὶ τὸ ὅτι ἔτυχεν ἓνα τοσοῦτον γενναῖον φίλον, ἵνα τῷ παράσχῃ τὰ μέσα νὰ ποιήσῃ τὸ ταξείδιόν του, ὁ Σπινάελ ἔσφιγγε μετὰ ζήσεως τὴν χεῖρα τοῦ παν-

τοιοπώλου, ἔλαβε τὴν γραφίδα καὶ ὑπέγραψεν.

Ὁ Βάν Ῥοσμὰελ ἤρπασεν ἐκ τῶν χειρῶν του τὸ ἔγγραφον, ἤγειρε τὸ ποτήριόν του καὶ ἀνέκραξε:

—Πίνω εἰς τὴν εὐμερίαν σου ἐν τῇ προσφιλεῖ μας πατρίδι καὶ εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ νέου σου καταστήματος. Ἐμπρὸς, ἔμπρὸς.. μὴ με θεωρῆς οὕτως, φίλε Σπινάελ, ἔψεσας εἰς τὰ δίκτυά μου... Ἐτελείωσε πλέον.

—Δὲν ἐνοῶ τί θέλετε νὰ εἴπητε, ἀπῆντησεν ἔκπληκτος ὁ Σπινάελ, ... περὶ τίνος πρόκειται;

—Περὶ τίνος πρόκειται; Παρατήρησον παρακαλῶ τὴν ποσότητα δι' ἣν ὑπέγραψας.

Καὶ λέγων ταῦτα ἔδειξε μακρόθεν τῷ Σπινάελ ἐπὶ τοῦ ἐγγράφου τὸν ἀριθμὸν 1000.

—Χίλια φλωρίνια! ἀνέκραξεν ὁ Σπινάελ, ὀρμήσας ὅπως ἀρπάξῃ τὸ ἔγγραφον, χίλια φλωρίνια!

—Ναι, χίλια φλωρίνια, εἶπεν ὁ Βάν Ῥοσμὰελ θριαμβεύων καὶ ἀνοίγων τὸ ἐπὶ τῆς τραπέζης δέμα· χίλια φλωρίνια καὶ ἰδοὺ αὐτά.

—Δὲν τα θέλω! Ὅχι, μὴ μ' ἀναγκάζητε νὰ δεχθῶ τὰ χρήματα αὐτά, εἶπε μὲ φωνὴν παρακλητικὴν ὁ ὑποδηματοποιὸς, οὐ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκ συγκινήσεως ἦσαν πλήρεις δακρύων. Ὅχι, μὴ πιστεύσητε ποτὲ ὅτι ἤλθον ἐπὶ τοιοῦτω σκοπῷ.

—Ἄλλὰ καὶ δὲν θὰ φανῆς, πιστεύω, τοσοῦτον ἀνόητος νὰ μοι ἀφήσης τὴν ἀπόδειξιν ταύτην χωρὶς νὰ λάβῃς τὰ χρήματα... Πλὴν, ἀκουσον, Σπινάελ, ἀς ἐμιλήσωμεν σπουδαιότερον. Εἰμὶ πλούσιος καὶ τὸ ἐργαστήριόν μου μοὶ παρέχει καθ' ἕκαστον ἔτος ἀρκετὰς χιλιάδας φλωρινίων. Τί εἶναι λοιπὸν δι' ἐμὲ τὰ χίλια αὐτά φλωρίνια; Τίποτε... τίποτε, παρὰ ὀλίγων μηνῶν ζῆλος... Νάψῃς ἐγὼ τὸν καλλίτερόν μου φίλον νὰ μεταβῇ ὡς τυχοδιώκτης εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἕνεκα δυστυχίας; Ὅχι, ὄχι, φίλε μου... Ἄκουσον· θὰ πλη-

ρῶσῃς τὰ χρέη σου καὶ οἱ τῆς σήμερον ἐχθροὶ σου θὰ γίνωσιν αὐριον φίλοι σου· εἶτα θὰ ἔλθῃς νὰ κατοικήσῃς εἰς τὴν οἰκίαν ἣν ἔχω εἰς τὴν καμπὴν τῆς ὁδοῦ καὶ ἡ τις ταυῶν εἶναι ἀκατοίκητος· θάνοίξῃς ἐκεῖ ἐν μικρὸν ἐργαστήριον ἄνωθεν τοῦ ὁπίου θὰ θέσῃς τὴν ἀπλὴν ταύτην ἐπιγραφήν: Ἰωάννης Σπινάελ ὑποδηματοποιὸς καὶ θὰ κάμῃς καλὴν ἐργασίαν· ἐγὼ δὲ θὰ σοὶ φέρω ἀγοραστὰς... Καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ὄνταν τὰ τέκνα σου θὰ διδασκῶσιν ὑπὸ τῆς δυστυχίας, θὰ ἔλθωσι μόνον τῶν νὰ σοὶ ζητήσωσιν συγχώρησιν. Καὶ ἤδη, φίλε Σπινάελ, ἀνάλαβε τὸ ἀρχαῖόν σου ἔργον... Ἀλλὰ πρὸ τούτου, πρὸ τούτου, ἀγαπητέ μου φίλε, ἔλθε εἰς τὰς ἀγκάλας μου, ἐξηκολούθησε λέγων συγκεκινημένος ὁ Ῥοσμὰελ, ἔλθε, ἡ εὐτυχία ἦν δοκιμάζω σήμερον ἀξίζει δολοκλήρον κόσμον.

Οἱ δύο φίλοι ἠαγκαλιόθησαν μετὰ δακρύων χαρᾶς καὶ ἔμειναν ἄφωνοι ἐπὶ τινὰς στιγμὰς. Εἶτα ὁ παντοιοπώλης στραφεὶς πρὸς τὸν φίλον του τῷ εἶπε:

—Σπινάελ, ἓνα καὶ μόνον εἰς τὸ ἐξῆς ἔχε κανόνα: ἀπόφυγε τὴν κομψευομένην νεότητα.

Ὅλιγας ἡμέρας βραδύτερον ὁ Σπινάελ εἶχεν ἐγκαθυδριθεὶ ἐν τῇ κατοικίᾳ ἣν ὁ Ῥοσμὰελ ἐδάνεισεν αὐτῷ. Εἰς διάστημα δ' ὀλίγων μηνῶν ἀπέκτησε πολυπληθεῖς θαμῶν εἶνεκα τῆς καλῆς ἐργασίας του καὶ ἕνεκα τῶν ἀκαμάτων συστάσεων τοῦ φίλου του Ῥοσμὰελ, μεθ' οὗ ἀνενέωσε καθ' ὀλοκλήριαν τὴν παλαιάν του φιλίαν καὶ τὰ παλαιὰ του ἔθιμα, διερχόμενος τὸ ἐσπέρας μετ' αὐτοῦ καὶ μεταβαίνων ὁμοῦ τὰς Κυριακάς εἰς τὴν ἐξοχὴν ὡς ἄλλοτε.

(Ἐπεται συνέχεια.)

Ο ΑΝΑΣΚΟΛΟΠΙΣΘΕΙΣ.

Ἡ Περσία διοικουμένη ὑπὸ τοῦ Μιρζα Μωχαμέτ-Χάρ ἔτρευνεν ὑπὸ τὴν μάστ.γα τοῦ ὠμοῦ αὐτῆς δεσπότη. Μόνος ὁ ἀδελφός του Ζουλμά-Χάρ εἶχεν ἐγείρει τὴν

σημαίαν τῆς ἀνταρσίας καὶ ἔζητει τὴν ἀνεξαρτησίαν του ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Τουρκομάνων ἐν τῇ ἀπομεμακρυσμένη ἐπαρχίᾳ τοῦ Μεγανδεζάν. Ὁ περίφημος οὗτος ἐπαναστάτης εἶχε πολλάκις νικήσει τὸν βασιλικὸν στρατὸν χάρις εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ζοχράβ, τὸν προσφιλεῖ τοῦ γένους του ἥρωα, τὸ φόβητρον καὶ τὸν θαυμασμὸν ἀπάσης τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἰράν.

Ἄλλ' ὁ Μιρζα-Μωχαμέτ ἠλπίζεν ὅτι μετὰ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑπομονῆς ἤθελε καταβάλλει τοὺς ἐπιφόβους ἐχθρούς του, ὕπερ καὶ ἐπέτυχεν.

Οὐδεὶς Ἀσιανὸς τύραννος παρουσιάζει ἐν τῇ ἱστορίᾳ χαρακτῆρα πλέον αἰμοβόρον τοῦ Μιρζα-Μωχαμέτ-Χάρ. Ἐκ τῆς νεαρᾶς αὐτοῦ ἡλικίας τρία αἰσθήματα κατεῖχον τὴν καρδίαν του, ἡ φιλοδοξία, ἡ φιλαργυρία καὶ ἡ ἐκδικησις. Καταλαβὼν διὰ τῆς ἰσχύος καὶ δολιότητος του τὸν Περσικὸν θρόνον, σκληρῶς κατέβαλε τοὺς ἀντιπάλους του καὶ διὰ σταθερὰς χειρὸς ἀνέλαβε τὸ σκῆπτρον τῆς Περσίας. Δεσπότης καὶ τύραννος ἐν τοῖς ἀνάκτοροις αὐτοῦ ἦν ὁ πρῶτος στρατιώτης ἐν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης, ἔτρωγε τὸν αὐτὸν μὲ τοὺς στρατιώτας του ἄρτον, συνεμερίζετο ὅλους τοὺς κόπους μετ' αὐτῶν καὶ εἰδείκνυε τοιαύτην ἐγκράτειαν, ὥστε οὐδέποτε παρεδίασε τὸν κατὰ τῆς χορήσεως τοῦ οἴνου νόμον τοῦ Προφήτου. Ὁ Σάχ ἦτο τοσοῦτον αὐστηρὸς πρὸς ἑαυτὸν, ὥστε ἐφαίνετο ἀποκτήσας τὸ δικαίωμα νὰ ἦναι σκληρὸς πρὸς τοὺς ἄλλους μέχρις ἀσπλαγχνίας.

Ἐξήκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν ὁ Μιρζα-Μωχαμέτ-Χάρ ἦν τοιοῦτον βραχύς κατὰ τὸ σῶμα, ὥστε μακρόθεν ἐφαίνετο ὡς νέος 44—45 ἐτῶν· τὸ δὲ ἄτριχον καὶ ἔρρυθτι-δωμένον πρόσωπόν του ἀνῆκε μᾶλλον εἰς γράβαν ἢ εἰς γέροντα. Ἐνοῶν καὶ αὐτὸς πόσον ἦτο δυσειδὴς δὲν ὑπέφερε νὰ τὸν ἀτενίσῃ τις κατὰ πρόσωπον καὶ ἠνάγκαζε τοὺς γενναϊοτάτους αὐτοῦ φρουροὺς νὰ στρέψωσιν ἢ νὰ καταβιάζωσιν τὴν κεφαλὴν, ὡσάκις διήρχετο πρὸ αὐτῶν.

Ἡ ποιὴν εἰς ἣν εὐχαρίστως καταδίκαζε τοὺς ἐχθροὺς του, ἦτον ὁ ἀνασκολοτισμὸς, τρομερὰ βάσανος, ἣτις διατηρεῖται εἰσέτι ἐν Περσίᾳ καὶ τισὶ ἄλλαις χώραις τῆς Ἀνατολῆς καὶ συνίσταται εἰς τὸ νὰ σουβλίζωσι τὸ σῶμα τοῦ καταδικασθέντος, προσέχοντες, ἵνα μὴ βλαφθῇ οὐδὲν ζωτικὸν ὄργανον. Εἶτα ἐξέθετον αὐτὸν εἰς τὴν θερμότητα τοῦ ἡλίου καὶ εἰς τὰ δῆγματα τῶν μυιῶν, διότι ἤλειφον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μὲ μέλι ἢ ζάκχαριν. Συχνάκις ὁ δυστυχὴς ἀπέθνησκεν ἐξ ἡ δώδεκα ὥρας μετὰ τὸν ἀνασκολοπισμὸν αὐτοῦ.

Ἐτέρη καταδικη προσφιλῆς τῷ *Mirza-Mowhammed* ἦτον ἡ ἐξόρυξις τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἐχθρῶν του. Παράδειγμα τούτου εἶναι αἱ ἑπτὰ χιλιάδες τῶν τυφλῶν τοῦ Βερουράν, τῶν ὁποίων τινὲς εἰσὶν εἰσέτι καὶ σήμερον τὸ ζῶν μαρτύριον τῆς ἀδυσωπότητος βαρβαρότητός του.

Πρωτὰν τινὰ μετὰ τὴν ἔγερσιν τοῦ ὑπερτάτου τούτου δεσπότη, ἤλθον νὰ λάβωσι τὰς τελευταίας αὐτοῦ διαταγὰς διὰ μέγα κυνήγιον, ὅπερ ἤθελε γίνεαι τὴν αὐτὴν ἡμέραν. Πλησίον τοῦ *Sach* ἴστατο ὁ βεζιρὴς αὐτοῦ *Chatli-Ibrahimi*, ὅστις θεωρεῖται εἰσέτι ἐν Περσίᾳ τὸ δεῖγμα τῶν βαθυνοῶν πολιτικῶν πλὴν καὶ φιλικῶν ἀνθρώπων σύναμα. Ὁ ἀκέραιος οὗτος ἀνὴρ ἀπεσύρθη ἀφ' οὗ πρῶτον ὠμίλησεν εἰς τὸν κύριόν του περὶ ὑποθέσεων σπουδαιοτέρων τῶν τοῦ κυνηγίου, περὶ οὗ ἐκεῖνος ἤδη ἐνησχολεῖτο.

Τὸν Ἰβραήμ διεδέχθη δὺς μορφοὺς ὄν, ὅπερ ἔχαιρε τὴν μεγίστην εὖνοιαν τοῦ *Mirza-Mowhammed*. Τὸ ὄν τοῦτο ἦτο κυφός τις, ὀνομαζόμενος *Gougar* καὶ ἐξεπλήρου τὰ χρέη τοῦ τρελλοῦ τῆς αὐλῆς. Κατόπιν ἔρχεται ὁ ἀνεψιὸς τοῦ *Sach*, νέος ἀξιωματώτου ὠραιότητος καὶ ὅστις ὀνομάζετο *Fatex-Ali* καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς διάδοχος τοῦ *Mirza-Mowhammed* εἰς τὸν θρόνον τῆς Περσίας. Ὁ *Mirza-Mowhammed* ἠγάπα τὸν νέον τοῦτον ὅπως δεσπότης ἀγαπᾷ τὸν κληρονόμον του. Ἐξ ἄλλου ὁ

μω, ἐπειδὴ δὲν εἶχε τὴν καρδίαν ἀρκετὰ ψυχρὰν, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ εἰς στοργὴν, ἠγάπα πάρα πολὺ τὴν ἀνεψιάν του, τὴν ὠραίαν *Aivā*, τὴν ἀδελφὴν τοῦ *Fatex-Ali*.

Ὁ *Sach* πρῶτον ἐνησχολήθη περὶ αὐτῆς καὶ ἐσκόπει ἵνα ὑπάγῃ καὶ ἀναπαυθῇ παρ' αὐτῆ μετὰ τοὺς κόπους τοῦ κυνηγίου. — *Fatex-Ali*, εἶπεν ὁ *Mirza-Mowhammed* εἰς τὸν ἀνεψιόν του, διέταξά ὅπως φέρωσι τὰς σκηνὰς τοῦ χαρμελίου πλησίον τοῦ *Phirza-Bād*, ὅπου τὸ κυνήγιον θέλει λάβει τέλος καὶ ἡ ἀνεψιά μου θὰ μᾶς περιμένει τὴν ἐσπέραν ταύτην. Ὑπάγωμεν.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὁ *Sach* ἀνεχώρησε ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς ἀκολουθίας του καὶ τῶν ἀποσκευῶν του. Διέτρεξαν μακρὰν τινὰ ὁδὸν καὶ τέλος ἐφθασαν εἰς τὴν στενὴν δίοδον τῶν ὀρέων τοῦ *Muzaderan*, ὧν αἱ κορυφαὶ εἰσὶν αἱ ὑψηλότεραι τῶν ὀρέων τῆς Περσίας καὶ τῶν ὁρίων οἱ μακῦροι καὶ ἀπότομοι βράχοι ἐφκίνοντο ἐμποδίζοντες τοὺς ἀνθρώπους ἵνα τοὺς πλησιάσωσιν.

Ἀφνης φωνὴ ὄξεϊς ἠκούσθη καὶ ἐπανελήθη ἀπὸ διάφορα μέρη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν στενωῶν τοῦ *Muzaderan*.

— *Gougar-Xour! Gougar-Xour!* (ὄναγροι! ὄναγροι!)

Καὶ πράγματι: δύο ἢ τρεῖς τῶν ζώων τούτων ἔβρισαν ἡσύχως εἰς τὴν ἄκραν χαράδρην τινὸς, χωρὶς νὰ προσέχωσιν εἰς τοὺς ἐχθροὺς, ἐξ ὧν περιεκυκλοῦντο. Ὁ ἀρχηγὸς ἔδραμεν ἀσθμαίνων πλησίον τοῦ κυρίου του, λησμονῶν τὴν ἐθιμοταξίαν, ἵνα τὸν εἰδοποιήσῃ περὶ τῶν τετραπόδων τούτων καὶ τὸν ὀδηγήσῃ εἰς τὸ στενὸν, δι' οὗ ἐκδιωχθέντες οἱ ὄναγροι ἤθελον διέλθει. Ὁ *Sach* τὸν ἠκολούθησε χωρὶς νὰ χάσῃ λεπτόν. Φθάσαντες διακόσια μέτρα μακρὰν τῶν *Gougar-Xour* ἀφῆκαν δύο ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων καὶ εὐκίνητοτέρων λαγωνικῶν, οὓς μέχρι τοῦδε ἐκράτουν δεδεμένους. Μόλις οἱ ὄναγροι ἤκουσαν τὸν θόρυβον τοῦ κυνηγίου, ὑψώσαν τὰ ὦτα καὶ

τὴν χαίτην, ἣτις ἐκόσμηε τὸν τράχηλόν των, καὶ, ὡς εἰ θέλοντες νὰ δοκιμάσωσι τὴν εὐκίνησιν των, ἐπήδησαν βήματά τινα, εἶτα ἐστάθησαν πάλιν καὶ ἀψηφούντες τοὺς κύνας τοὺς ἀφῆκαν νὰ πλησιάσωσι ἐπ' ὀλίγον. Τότε ὁμοῦς ἐπήδησαν αἰφνηδῶς καὶ ἐθάθησαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν κυνηγῶν μετ' ἀπιστεύτου ταχύτητος. Ἀπομακρυνθέντες ἀρκοῦντως ἐκ τῶν καταδιωκόντων αὐτοὺς οἱ *Gougar-Xour*, ὡς εἰ περιφρονούντες αὐτοὺς, ἐστάθησαν, ἵνα φάγωσιν ὀλίγον χόρτον καὶ εἶτα πάλιν ἐξηκολούθησαν νὰ φεύγωσι πάντοτε μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος. Τότε ἐδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ τὸ θάρρος τῶν Περσῶν ἱππέων. Οὐδεὶς λύφος, ὅσον ἀπότομος καὶ ἄν ἦτο, οὐδεὶς κατήφορος μὲ ὄλην τὴν ταχύτητα των δὲν ἐδύνατο νὰ τοὺς ἐμποδίσῃ. Ἐφερον τοὺς ἵππους των ἀνωθεν πάντων τῶν κινδύνων καὶ συνεβιάδιζον μετὰ τῶν κυνῶν μετ' ἀπιστεύτου θάρρους. Μεταξὺ τῶν ταχυτέρων διεκρίνετο αὐτὸς ὁ *Sach* φλέγον ἔχων τὸ βλέμμα, κραδαίνων τὸ γεωργιανὸν πυρόβολόν του καὶ ὀδηγῶν τὸν ἵππον του μετ' ἀπαρμιλλοῦ θάρρους καὶ ζήσεως ἀξίας εἰς ἀρχηγὸν τῶν ὀρέων. Μετὰ τὸν *Sach* ἦρχετο ὁ νέος πρίγκιψ *Fatex-Ali* ἄφροντις περὶ τῶν κινδύνων καὶ λυπούμενος, ἐπειδὴ δὲν ἐδύνατο νὰ προηγηθῇ τοῦ θείου του. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἐκράτει τὸ πυρόβολον εἰς τὰς χεῖράς του.

Ἦδη οἱ ὄναγροι εἶχον διωχθεῖ ἐκ δύο σταθμῶν χωρὶς νὰ δώσωσι οὐδὲν σημεῖον κόπου. Ἐφερον τοὺς κύνας εἰς τὴν κορυφὴν κρημνῶν, ὅπου δύο ἢ τέσσαρες μόνον ἱππεῖς ἐτόλμησαν νὰ τοὺς ἀκολουθήσωσιν. Οἱ ἕτεροι ἴσαντο ὀπισθεν καὶ ζητοῦντες νὰ παρακάμψωσι τὴν χαράδραν καὶ τοὺς κρημούς. Τὸ κυνήγιον ἐφαίνετο τέλος ἀναβληθὲν, ὅτε εἶδον οἱ τῶν ἀκουράστων τούτων τετραπόδων νὰ γονατίσῃ ἐπὶ τῶν ποδῶν του. Πικρὸς κρότος πυρόβολου ἠκούσθη, ἀλλὰ τὸ ζῶον δὲν ἔπασε. Μετὰ οὗ δευτερόλεπτον ἕτερον πυρόβολον ἀντήχησε

καὶ τὴν φωνὴν ταύτην το τετραπόδον ἐκούσθη πρὸ τῶν ποδῶν αὐτοῦ τοῦ *Sach*. Πλέον τῶν πεντακοσίων κραυγῶν ἠκούσθησαν πικρῶς ἀντηχητάσαι εἰς ὅλα τὰ ὄρη.

Κάλλιον ἤθελεν εἶσθαι δι' ἐκεῖνον ὅστις προὐκάλεσε τὸν θαυμασμὸν, ν' ἀπέχετο τοῦ κατορθώματος τούτου.

Βῦθὸς ἡ φωνὴ τοῦ *Mirza-Mowhammed* ἐφθασεν εἰς τὰ ὦτα τῶν ὑπηκόων του.

— Τίς ἦ, ὁ ἀθάδης, ὁ τολμήσας νὰ σκοπέυσῃ οὕτω;

Ὁ *Fatex-Ali* κεκλιμμένην ἔχων τὴν κεφαλὴν, μόλις δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τὸ ὄπλον του εἰς τὰς τρεμουσὰς χεῖράς του πληχθεὶς δι' ἐλὸς λόγου εἰς τὸ μέσον τῆς χαρᾶς του, ἐδήλωσε τὴν ἐνοχὴν του διὰ τῆς σιωπῆς.

Ἀμέσως ὁ *Mirza-Mowhammed* διέταξε δύο ἐκ τῆς συνοδίας του νὰ δεσμεύσωσι τὸν νέον. Ἡ ὀργὴ τοῦ δεσπότη ἐξεβράβη βία καὶ ἄνευ συγκρίσεως.

— Εἶναι πολὺ! Τὸ παιδίον τοῦτο εἶναι ὄφρις θερμανθεὶς εἰς τὸν κόλπον μου.

Ἡ ἀθάδης τοῦ ἀξίζει παραδειγματικῆς τιμωρίας. Ἐὰν δὲν καταθράσω τὸ ἔρπετόν τοῦτο ἐντὸς τοῦ ὧν του, πρῶται τινὰ θὰ μὲ ρίψῃ ἐκ τοῦ θρόνου τῶν Πατισάχ.

Οὐδεὶς μεταξὺ τῶν κυνηγῶν ἐτόλμησε νὰ ἐγείρῃ τὴν φωνὴν χάριν τοῦ ἀπερισκέπτου *Fatex-Ali* οὕτω ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν *Teheran* ἦτο σιωπηλὴ καὶ σκυθρωπῆ.

Μόλις εἰσελθὼν εἰς τὸ ἀνάκτορόν του ὁ *Mirza-Mowhammed* προσεκάλεσε παρ' αὐτῶ τὸν *Fatex-Ali*. Ὁ *Sach* καθήμενος ἐπὶ ἀπαλῶν προσκεφαλαίων ὠμοιάζε μὲ σισπειρωμένον ἰσοβόλον ἔρπετόν ἔτοιμον νὰ ἐπιπέσῃ ἐπὶ τοῦ συνεσταλμένου θύματος του. Ὁ ἀνεψιὸς ἐννοῶν ὅτι ἡ ζωὴ του εὐρίσκετο εἰς κίνδυνον ἐβρίβη εἰς τοὺς πόδας τοῦ κυριάρχου θείου του. Οὗτος χωρὶς οὐδόλωσ νὰ συγκινήθῃ ἔλαβε ἐκ τινος ἔδρας ἐξ ἐρυθροζύλου, κεκοσμημένης διὰ μαργαροκογχῶν, μικρὸν κιβώτιον ἐκ'

ξύλου κιτρίνας, τὸ ὁποῖον ἤνοιξε χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν καὶ ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ παλαιὸν ῥινόμακτρον φέρον κηλίδας αἵματος.

Βλέπεις τὸ Κοράχ τοῦτο! εἶπεν ὁ Μίρζα-Μωχαμέτ εἰς τὸν ἀνεψιὸν του·

Ὁ νέος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν.

— Γνωρίζεις τίνος εἶναι τὸ αἷμα τοῦτο; ὄχι — Αἶ! λοιπόν! εἶναι τοῦ πατρός σου.

Ἡ φρίκη τοῦ Φαττέχ-Ἀλή ἐδηλώθη διὰ σπασμωδικῆς κινήσεως.

— Ἦτον ἀξέζωστος καὶ ἄφρων ὅπως σὺ, ἐξηκολούθησεν ὁ Σάχ, ἐγένετο φιλόδοξος καὶ ἐπαναστάτης, ἐνόησα τὰ σχέδιά του καὶ τὸν ἀνεσκολόπισα. Καὶ σὺ ἐγένεσο ὅπως ἐκεῖνος, ἄθλιος, ἠθέλησας νὰ μὲ ῥίψῃς τοῦ θρόνου, θὰ ἀποθάνῃς ὅπως ὁ πατήρ σου.

— Ἐλεος! Ἐλεος! ἀνέκραξεν ὁ Φαττέχ-Ἀλή.

— Ἄς τὸν ἀπαγάγωσιν, οὖρλισεν ὁ τύραννος, καὶ περὶ τὴν αὐγὴν τῆς αὐρίου αἰ διαταγαί μου νὰ ἐκτελεσθῶσιν.

Μετέφερον ἐκτὸς τοῦ χαρμελίου τὸν δυστυχή Φαττέχ-Ἀλή, ὅστις εἶχε λυποθυμήσει καὶ ὅστις περὶ τὸ ἐσπέρας σχεδὸν συνήλθεν εἰς ἑαυτὸν ἵνα ἐννοήσῃ καλλίτερον τὴν φρικώδη τύχην, ἧτις τὸν περιέμεναν.

Ἐνῶ ταῦτα ἐγένοντο, ἡ εἰδήσις τῆς καταδίκης τοῦ Φαττέχ Ἀλή ἐφθασεν εἰς τὰ ὦτα τῆς ἀδελφῆς του. Ἡ Ἄμινα ἔτρεξε νὰ ῥιφθῇ εἰς τοὺς πόδας τοῦ σκληροῦ τυράννου, ὅστις ἠρήθη νὰ τὴν δεχθῇ καὶ ἐκλείσθῃ εἰς τὸ πλεόν ἀπομακρυσμένον τοῦ ἀνακτόρου μέρος.

Ὁ Χιαού εἶχεν εἰδοποιηθεῖ. Ὁ δῆμιος οὗτος τῆς Περσίας ἔπραξε νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὰς προετοιμασίας τῆς θανατικῆς ἐκτελέσεως. Μακρὰ καὶ σκληρὰ ῥάβδος ἐκ σιδήρου, ὁμοία μὲ ἀλεξικέραυνον ἐφέρθη διὰ τῶν φροντίδων του εἰς τὸν δρισηθέντα τόπον τῆς καταδίκης. Διάφραγμα ἐστήθη περίξ τοῦ ἱκρίωματος, ἵνα ἐμπεδίξῃ τὸν

ὄχλον νὰ πλησιάσῃ πολὺ πλησίον τοῦ καταδίκου.

Μόλις ἡ ἡὼς ἐπεφάνη, ὁ δυστυχὴς Φαττέχ Ἀλή, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ κοιμηθῇ κατὰ τὴν νύκτα ἐκείνην, ἐξήχθη τῆς φυλακῆς τῆς Τεχεράν καὶ ὠδηγήθη ὑπὸ πολυαριθμοῦ φρουρῶν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἐμελλε νὰ πέσῃ θύμα.

— Ἐλεος! Ἐλεος! ἀνέκραξε καθ' ὄχλον τὸ μῆκος τῆς ὁδοῦ.

Ἄλλ' ὅσον ἐπεκαλεῖτο τὴν συμπάθειαν τόσοσιν οἱ ἀκούοντες αὐτὸν ἠρνοῦντο νὰ τῷ δεῖξωσι καὶ τὴν ἐλαχίστην εὐσπλαγγίαν.

Ὁ Φαττέχ-Ἀλή ἀπεράσισε ν' ἀποθάνῃ ἀγογγύστως.

— Φόνευσόν με εὐθέως, εἶπεν εἰς τὸ οὐς τοῦ Χιαού.

Ἄλλ' οὗτος εἶχε λάθει διαταγὰς. Παιραινόμεθα νὰ διηγηθῶμεν διὰ ποίου φρικώδους τρόπου ἐξετελέσθη ἡ ἀπάνθρωπος τοῦ Φαττέχ-Ἀλή καταδίκη.

Μετ' ὀλίγας στιγμὰς τὸ πλῆθος ἐδύνατο νὰ ἴδῃ ἀνασκολοπισθέντα τὸν δυστυχή πρίγκηπα. Αἱ φωναὶ του δὲν ἔπαυσαν ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκτελέσεως.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀπκνθρώπου σκληρότητος, τὸ πρόσωπον τοῦ Φαττέχ-Ἀλή ἠλείφθη μὲ μέλι, καὶ ἔμεινεν οὕτω ἐκτεθειμένος καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν εἰς τὸν τρομερὸν καύσωνα καὶ τὰ ἀκατάπαυστα τῶν μυῶν δῆγματα, αἵτινες τοῦ κατέτρωνον τὰς παρειάς, τὸ στόμα τοῦς ὀφθαλμοῦς, τὴν ῥίνα καὶ τὰ ὦτα.

Ἡ νύξ ἐπῆλθε καὶ τὸ πλῆθος, ὅπερ ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἶχεν ἐγκαταλείψει τὸν τόπον τῆς καταδίκης, ἀπεσύρθη εἰς τὰς οἰκίας.

Μόνος ἦν εἰς φρουρὸς ἴστατο παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἱκρίωματος, διατεταγμένος νὰ φυλάττῃ τὸν μάρτυρα, οὗτινος ἡ φωνὴ ἐσβύνετο ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀλλ' ἡ ζωὴ εἰσέτι δὲν εἶχεν ἤδη ἐγκαταλείψει αὐτόν.

Μετ' ὀλίγον ὁ φύλαξ ἀπεκοιμήθη καὶ τότε ἐδύνατό τις νὰ ἴδῃ γυναικὰ τινα ἐξεληθοῦσαν ἐκ τινος θύρας τῶν ἀνακτόρων καὶ

διευθυνομένην ἀκροποδιτὶ πρὸς τὸ μέρος, ὅπου ὁ δῦσμοιρος Φαττέχ-Ἀλή ἠγωνία. Ὁτε ἐφθασε πλησίον τοῦ ἱκρίωματος ἐρίφθη ἐπὶ τοῦ ἐπιθανάτου καὶ ἐβύθισεν εἰς τὴν καρδίαν του ὁ ζῆς ἐγχειρίδιον.

— Εὐχαριστῶ, Ἄμινα, ἐψιθύρησεν ὁ Φαττέχ-Ἀλή, ὅτε αὐτὴ ὑψωνε τὸ ἐγχειρίδιον.

— Καὶ ἤδη ἐπ' ἐμέ! ἀνέκραξεν ἡ νεανίς καὶ, βυθίσασα τὴν μάχαιραν εἰς τὸ στήθος τῆς, ἔπεσε νεκρὰ πρὸ τῶν ποδῶν τοῦ ἀδελφοῦ τῆς. Ὁ στρατιώτης οὐδὲν εἶδε καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ.

Ὁ τύραννος Μίρζα-Μωχαμέτ μετενόησε· φεῦ, ὅμως, πολὺ ἄργά, διότι ἐδείχθη πολὺ σκληρός. Ἄλλ' ὁ ἄθλιος Σάχ δὲν εἶχε καρδίαν καὶ ταχέως ἐν μέσῳ διασκεδάσεων ἐλησημόνησε τὸν ἀνεψιὸν καὶ τὴν ἀνεψιάν του ἢ φιλοδοξία εἶχε καταπνίξει πάσαν συμπάθειαν ἐν τῷ στήθει του.

(Armand Bart.)

Σ. Σολομωνίδης.

Η ΛΙΛΛΑ ΡΟΖΑ.

▲ΗΜΩΔΕΣ ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ.

Ἔζη ποτὲ βασιλικὸν τι ζευγος, ὅπερ εἶχε μίαν καὶ μόνην θυγατέρα. Ἡ θυγάτηρ αὕτη ὠνομάζετο Λίλλα Ρόζα (μικρὸν ῥόδον) καὶ ἦτο τοσοῦτον ὠραία καὶ εὐγενής, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ τὴν ἴδῃ τις χωρὶς νὰ τὴν ἀγαπήτῃ.

Ἡ βασίλισσα ἀπεθάνε, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐνυμφεύθη ἐκ δευτέρου μετὰ τινος χήρας, ἧτις εἶχεν ἐπίσης θυγατέρα, ἀλλὰ τόσοσιν δυσειδῆ καὶ ἀηδῆ, ὥστε τὴν εἶχον ἐπινομάσει Λόνγκ Λέδα (μεγάλην ἐπέθειαν).

Αἱ δύο νεάνιδες ἀνετρέφοντο ὁμοῦ ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἀλλ' ὑπῆρχε μεταξύ αὐτῶν ὑπεροβλικὴ διαφορά. Ἡ βασίλισσα καὶ ἡ Λέδα ἐφθόνουν ὑπεροβλικῶς τὴν Ρόζαν καὶ νύχαιστοῦντο, ἵνα διὰ κάθε τρόπου τὴν λυπῶσιν. Ἡ Ρόζα ὅμως, διετήρει τὴν γλυκύτητα καὶ εὐγένειάν τῆς· ἀλλ' ἡ

πραότης αὐτῆς ἤξανε τὸν φθόνον καὶ τὴν ὀργὴν τῆς μητρικῆς.

Ἡμέραν τινὰ αἱ δύο πριγκιπέσσαι περιεδιαβάζουσιν ἐν τῷ κήπῳ ἤκουσαν τὸν κηπουρὸν νὰ διατάσῃ ἕνα τῶν ἔργατων του, ἵνα ὑπάγῃ καὶ φέρῃ τὸν πέλεκυν του, ὃν εἶχε λησμονήσει εἰς τὸ δάσος. Ἡ βασίλισσα τότε διέταξε τὴν Ρόζαν, ἵνα πορευθῇ αὕτη καὶ ζητήσῃ τὸν πέλεκυν. Εἰς μάτην ὁ κηπουρὸς προσεπάθησε νὰ τῇ παραστήσῃ ὅτι τοιοῦτον ἔργον δὲν ἤρμοζεν εἰς τὴν θυγατέρα ἐνὸς βασιλείως. Ἡ βασίλισσα ἠθέλην ἵνα ἡ διαταγὴ τῆς ἐκτελεσθῇ. Ἡ Ρόζα ὑπήκουσε κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς καὶ εὐκόλως εὗρε τὸν πέλεκυν· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ ἐκάθηντο τρεῖς περισταρά. Ἡ κελὶ Ρόζα ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ θυλακίου τῆς τεμάχιον ἄρτου καὶ θρίψασα αὐτό. «Μικραὶ μου, εἶπε, πρέπει νὰ σὰς ἀνησυχῆσω· διότι εἶμαι ἠναγκασμένη νὰ φέρω τὸν πέλεκυν τοῦτον εἰς τὴν μητροῦν μου». Αἱ περισταρά φαγοῦσαι τὸν ἄρτον, ὃν τοσοῦτον ὠραία χεῖρ προσέφεραν, ἐπέταξαν καὶ ἐκάθισαν εἰς τοὺς κλάδους δένδρου τινὸς καὶ ἐσκεπτόντο πῶς ἠδύναντο νὰ εὐχαιρηθῶσι τὴν φιλόφροναν νεάνίδα. Ἡ μία εἶπε, «εὐχομαι ἵνα καθ' ἐκάστην γίνηται ὠραιοτέρα», ἡ δευτέρα εἶπε, «εὐχομαι ἵνα ἡ κόμη τῆς γίνῃ χρυσή», καὶ ἡ τρίτη, «εὐχομαι ἵνα, δασάκις γελῆ χρυσοῦν δακτυλίδιον πίπτῃ ἐκ τῶν χειλέων τῆς». Καὶ οὕτω ἐγένετο· ὁ δὲ κόσμος ἐθαύμαζε τὴν ὠραιότητα τοῦ προσώπου τῆς, τὴν στιλπνότητα τῆς κόμης τῆς καὶ τὰ δακτυλίδια, ἅτινα ἐπιπτόν ἐκ τῶν χειλέων τῆς. Ἡ βασίλισσα θερμῶς ἐπεθύμει, ὅπως καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς λάβῃ τοιοῦτον δῶρον. Πρωῖαν τινὰ ὁ κηπουρὸς, κατὰ τὰς ὁδηγίας, ἅς αὕτη κρυφίως τῷ εἶχε δώσει, διέταξεν ἕνα τὸν ἔργατων του, ἵνα τῷ φέρῃ τὸν πέλεκυν του, ὃν εἶχε λησμονήσει εἰς τὸ δάσος. Παρευθὺς ἡ βασίλισσα διέταξε τὴν Λέδα, ὅπως αὕτη ἀναζητήσῃ τὸν πέλεκυν. Ἡ κακὴ κόρη ἐπορευθῆ εἰς τὸ δάσος καὶ ἰδοῦσα τρεῖς περι-

σεράς καθήμενας ἐπὶ τοῦ πελέκειος, ἤρχισεν ἄν ῥίπτῃ κατ' αὐτῶν λίθους κράζουσα « ὦ τὰ ἀχρεῖα ζῶα! Θὰ ῥυπάνουν τὸ ξύλον, ὅπερ θὰ λάβω εἰς τὰς χεῖρας μου ». Αἱ τρεῖς περιστερὰ ἔφυγον καὶ ἐσκέπτον το τί ἔπρεπε νὰ πράξωσιν, ὅπως τιμωρήτωσιν τὸ δυσειδὲς τοῦτο πλάσμα. Ἡ μία εἶπε, « Βῦχομαι, ὅπως ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν γίνηται δυσειδεστερα », ἡ ἄλλη εἶπε « εὐχομαι, ὅπως ἡ κόμη τις γίνῃ ὡς θάμνος ἀκανθώδης », ἡ δὲ τρίτη, « εὐχομαι ἵνα, ὁσάκις γελάξῃ, εἰς φρύονος πίπτῃ ἐκ τοῦ στόματός της ».

Ἡ βασιλισσα ἐλυπήθη μεγάλως διὰ τοῦτο καὶ κῆξῃσε τὸ κατὰ τῆς Ῥόζας μίσος της. Πλοῖον ἀνεχώρει διὰ μακρυνοῦς τόπου. Προσεκάλεσε κρυφίως παρ' αὐτῇ τὸν πλοίαρχον τοῦ πλοίου τούτου καὶ κατέπεισεν αὐτὸν διὰ μεγάλης ποσότητος χρημάτων ν' ἀρπάξῃ τὴν ἀθῶν νεάνιδα καὶ τὴν ῥίψῃ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης.

Ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἐναυάγησεν ἐν μέσῳ τοῦ Ὠκεανοῦ καὶ πάντες ἐκτὸς τῆς Ῥόζας, ἦν τὰ κύματα ἔφερον εἰς μικρὰν καταπράσινον νῆσον, ἐπιήγησαν. Εἰς τὴν νῆσον ταύτην ἡ Ῥόζα οὐδὲν ἀνθρώπινον ἔχονος εἶδεν, οὐδὲ εἶχεν ἐτέραν τροφήν ἢ τοὺς καρπούς τῶν ἀγρίων δένδρων. Πρωτὰν τινὰ εὐρισκομένη παρὰ τὴν ἀκτὴν εἶδεν ἐπὶ τῆς ἄμμου τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν μηρὸν φονευθείσης ἐλάφου· τὰ ἔλαβε καὶ τ' ἀνήρτησεν εἰς τὸν κλάδον ἐνὸς δένδρου, ἵνα δι' αὐτῶν τραφῶσι τὰ μικρὰ πτηνά, εἶτα ἀπεκοιμήθη, ἀλλὰ μετὰ τινα λεπτὰ ἐξύπνησεν ἐκ τῶν ἤχων μουσικῆς τοσοῦτον μαγικῆς, ὅσπε ἐνόμιζεν ὅτι ὤνειρεύετο, διότι οὐδέποτε εἶχεν ἀκούσει τοιαύτην. Στρέψασα τὸ βλέμμα της, εἶδε μετ' ἐκπλάξεως ὅτι ἡ κεφαλὴ τῆς ἐλάφου εἶχε μεταμορφωθεῖ εἰς ἀηδόνα καὶ ὁ μηρὸς εἰς πράσινον φιλλύραν. Ἐκαστον φύλλον τῆς φιλλύρας ταύτης ἔψαλλε θαυμάσιον ᾄσμα καὶ ὅλα ὁμοῦ ἀπετέλουν ἀρμονικὸν συναλίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀηδὼν προσέθετε τὴν μελωδίαν της. Ἐκ τῆς ἡμέρας ἐκείνης

ἡ νεῆς ἦτον ὀλιγώτερον δυστυχῆς. Ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας, τ' ᾄσματα τῆς ἀηδόνας ἐμετρίαζον τὴν θλίψιν της. Ὅμως δὲν ἐδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὴν πατρίδα της καὶ πολλάκις ἐκάθητο περίλυπος εἰς τὴν παραλίαν.

Ἡμέραν τινὰ εὐρίσκειτο ἐκεῖ καὶ παρατηροῦσα μακρόθεν τὰ κύματα εἶδεν ὠραιότατον σκάφος διευθυνόμενον πρὸς αὐτήν. Οἱ ναῦται ἦσαν ἄνδρες καὶ ὁ πλοίαρχος βασιλόπαις. Ἀκούσαντες τὴν ἐξαισίον μελωδίαν τῆς φιλλύρας καὶ τῆς ἀηδόνας, οἱ ναῦται καίτοι ἦσαν ἄνδρες, ἐφοβήθησαν καὶ ἔλεγον ὅτι ἡ νῆτος αὕτη θὰ κατακείτο βεβαίως ὑπὸ μάγου τινὸς καὶ ἐπεθύμουν ν' ἀπομακρυνθῶσι. Ἀλλ' ὁ πλοίαρχος ἐπεθύμει ν' ἀποβιβάσθῃ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἔδῃ πόθεν ἤρχετο ἡ θεία ἐκείνη μουσικὴ· μεγάλως δ' ἠπόρησεν ὅτε εἶδε κάτωθεν τῆς ἀρμονικῆς φιλλύρας νεάνιδα μὲ κόμην ἐκ χρυσοῦ καὶ μὲ ὠραιότατον πρόσωπον. Ἐπλησίισεν αὐτὴν καὶ τὴν ἠρώτησεν ἐὰν ἦτον ἡ βασιλίσσα τῆς νῆσου, ἀνθρώπινον πλάσμα ἢ νόμφη. Ἡ Λίλλα Ῥόζα τῷ διηγήθη ἀφελῶς τὰ συμβάντα, τὴν καταγωγὴν καὶ τὸ ναυάγιόν της.

Ὁ νέος πρίγκιψ ἔμεινεν ἐπὶ πολλῷ συνδιαλεγόμενος μετ' αὐτῆς καὶ τέλος τὴν ἠρώτησεν ἐὰν ἤθελε νὰ τὸν ὑπανδρευθῇ καὶ κατοικήσῃ εἰς τὸ βασιλεῖόν του. Ἡ Λίλλα Ῥόζα συγκατένευσεν. Ἐγκαταλείπουσα τὴν νῆσον, παρέλαβε μεθ' ἑαυτῆς τὴν φιλλύραν καὶ τὴν ἐφύτευσε πλησίον τῶν ἀνακτόρων της καὶ πάντες κῆρυξαστοῦντο ν' ἀκούωσι τ' ἀρμονικὰ φύλλα καὶ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ ἔτους, ἡ ἡγεμονίς ἔφερον εἰς τὸν κόσμον ὠραῖον ἔρρεν. Τότε ἔγραψεν εἰς τὸν πατέρα της ἵνα τῷ ἀναγγείλῃ τὰ κατ' αὐτήν. Ἀλλὰ δὲν τῷ ἀνήγγειλε τὰς σκληρότητας τῆς μητρικῆς της. Ὁ γέρον βασιλεὺς ἐχάρη πάρα πολὺ, μαθὼν ὅτι ἡ γλυκεῖα θυγάτηρ του, ἦν ἐνθουσιάζουσα ἀποθανοῦσαν, ἐζῆ ἀκόμη. Ἀλλὰ ἡ κακὴ βασιλίσσα καὶ ἡ πειχθὴς Λέδα ἀπε-

φάσισαν ἵνα τὴν καταστρέψωσιν. Ἀφ' οὗ διωργάνωσαν καλῶς τὴν συνωμοσίαν, ἡ βασιλίσσα ἀνεχώρησεν, ἵνα πορευθῇ παρ' ἐκείνην ἣν ἀπεικάλει προσφιλὲς τέκνον καὶ ἡ Ῥόζα χωρὶς οὐδὲν νὰ ὑποπευθῇ τὴν ἐδέχθη φιλικῶς. Ἐσπέραν τινὰ ἡ ὑποκρίτρια μητρὸς τῆ ἔδωκε ὡς δῶρον ἐσθήτα μεταξίνην πεποικιμένην διὰ χρυσοῦ. Ἡ τοῦ ἐνδυμα μαγευμένον, ἐφ' ἧ εὐθὺς ἄμα ἡ πτωχὴ Λίλλα Ῥόζα τὸ ἐνεδύθη, μετεμορφώθη εἰς χῆνα. Ἐπέταξε διὰ τοῦ παραθύρου καὶ ἐρρίφθη εἰς τὴν λίμνην. Ἡ χρυσὴ αὐτῆς κόμη μετεβλήθη εἰς χρυσὰ πτερά. Τυτοχρόνως ἡ φιλλύρα ἔπαυσε ν' ἄδῃ καὶ ἡ ἀηδὼν νὰ κελαδεῖ, ἄπαντες οἱ τῶν ἀνακτόρων ἐγένοντο σκυθρωποὶ καὶ ὁ σύζυγος τῆς Ῥόζας τοσοῦτον μελαγχολικὸς, ὥστε οὐδὲν ἐδύνατο νὰ κατακλύσῃ τὴν θλίψιν του.

Τὴν νύκτα, ὅτε οἱ ἀλιεῖς ἔρριπτον τὰ δίκτυα, εἶδον εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης χῆνα, ἧς τινος τὰ πτερά ἀπῆστραπτον ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἦτις πλησιάσασα αὐτοὺς τοῖς εἶπε,

— Καλὴν ἐσπέραν, γενναῖοι ἀλιεῖς, τί κάμνουσιν εἰς τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως; Ἀκούεται εἰσέτι ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας καὶ τῆς ἀηδόνας μου; Κλαίει τὸ μικρόν μου βρέφος; Εἶναι εὐτυχῆς ὁ σύζυγός μου;

Εἰς τῶν ἀλιέων ἀναγνωρίσας τὴν φωνὴν τῆς βασιλίσσης ἀπήντησεν·

— Ἄπαντες ἐν τοῖς ἀνακτόροις εἰσὶν ἐν θλίψει. Δὲν ἀκούεται πλέον ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας οὐδὲ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας. Ὁ μικρὸς πρίγκιψ κλαίει νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ὁ πατήρ του οὐδεμίαν ἔχει πλέον εὐτυχίαν.

— Οἴμοι, ἐψιθύρισε περιλύπως ἡ χῆν. Πόσον εἶμαι δυστυχῆς! καταδικασθεῖσα νὰ ἐπιπλέω οὕτω ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ νὰ μὴ ἦμαι ὅτι ἦμην! Καλὴν νύκτα. Θὰ ἐπανεέλθω εἰσέτι δις καὶ εἶτα ποτέ.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ἐχάθη.

Ὁ ἀλιεὺς διηγήθη εἰς τὸν βασιλέα ὅτι

εἶδεν. Οὗτος τὸν διέταξε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν λίμνην καὶ νὰ συλλάβῃ τὴν θαυμάσιον χῆνα, ὑποσχομένους εἰς αὐτὸν μεγάλην ἀνταμοιβήν. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν ὅτε ὁ ἀλιεὺς εὐρίσκειτο εἰς τὴν λέμβον του, ἡ χῆν τὸν ἐπλησίασε καὶ τῷ εἶπε·

— Καλὴν ἐσπέραν, γενναῖε ἀλιεῦ. Τί κάμνουσιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ βασιλέως; Ἀκούεται ἀκόμη ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας καὶ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας μου; Τὸ μικρόν μου βρέφος κλαίει; Εἶναι εὐτυχῆς ὁ σύζυγός μου;

Ὁ ἀλιεὺς ἀπεκρίθη·

— Ἄπαντες ἐν τοῖς ἀνακτόροις εἰσὶν ἐν θλίψει. Δὲν ἀκούεται πλέον ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας οὐδὲ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας. Ὁ μικρὸς πρίγκιψ κλαίει νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ὁ πατήρ του οὐδεμίαν ἔχει πλέον εὐτυχίαν.

— Οἴμοι, ἐψιθύρισε περιλύπως ἡ χῆν. Πόσον εἶμαι δυστυχῆς! καταδικασθεῖσα νὰ ἐπιπλέω οὕτω ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ νὰ μὴ ἦμαι ὅτι ἦμην. Καλὴν νύκτα. Θὰ ἐπανεέλθω εἰσέτι ἅπαξ καὶ εἶτα ποτέ.

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ἀπεμακρύνετο. Ὁ ἀλιεὺς ἔρριψε τὰ δίκτυα. Ἐκείνη ἐπάλλαιε ζωηρῶς κραυγάζουσα· « Κράτει σταθερῶς ἡ ἄφες με ». Καὶ τυτοχρόνως μετεμορφοῦτο εἰς ὄφιν, δράκοντα καὶ εἰς ἄλλα ἄγρια ζῶα. Ὁ ἀλιεὺς φοβηθεὶς ἀφῆκε τὰ δίκτυα καὶ ἡ χῆν ἔφυγεν.

Ὁ βασιλεὺς ἠπέλιψε διὰ θανάτου τὸν ἀλιέα ἐὰν δὲν συνελάμβανε τὴν χῆνα. Ὁ ἀλιεὺς εὐρίσκειτο πάλιν τὴν νύκτα εἰς τὴν λέμβον του. Ἡ χῆν ἐφάνη πάλιν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς σελήνης καὶ τῷ εἶπε·

— Καλὴν ἐσπέραν, γενναῖε μου. Τί κάμνουσιν ἐν τοῖς ἀνακτόροις τοῦ βασιλέως; Ἀκούεται ἀκόμη ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας καὶ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας μου; Κλαίει τὸ μικρόν μου βρέφος; Εἶναι εὐτυχῆς ὁ σύζυγός μου; Ὁ ἀλιεὺς ἀπεκρίθη·

— Ἄπαντες ἐν τοῖς ἀνακτόροις εἰσὶν ἐν θλίψει. Δὲν ἀκούεται πλέον ἡ μουσικὴ τῆς φιλλύρας οὐδὲ τὸ ᾄσμα τῆς ἀηδόνας. Ὁ

μικρὸς πρίγκηψ κλαίει νύκτα καὶ ἡμέραν καὶ ὁ πατήρ του οὐδεμίαν ἔχει πλέον εὐτυχίαν.

— Οἷμοι, ἐψιθύρισε περιλύπως ἡ χήν. Πόσον εἶμαι δυστυχῆς καταδικασθεῖσα νὰ ἐπιπλέω οὕτω ἐπὶ τῶν ὑδάτων καὶ νὰ μὴ ἦμαι ὅτι ἤμην! Καλὴν νύκτα. Δὲν θὰ ἐπαλέθω πλέον. Χαῖρε.

Ἐκεῖνος ἔβριψε τὰ δίκτυα. Ἐκεῖνη ἐπάλασε ζωηρῶς κραυγάζουσα ἀφες με ἡ κράτει σταθερῶς· εἶτα μετεμορφούτο εἰς δράκοντα, εἰς ὄφιν καὶ ἄλλα ἄγρια ζῶα, ἀλλ' ὁ ἀλιεὺς φοβούμενος τὴν ὄργην τοῦ βασιλέως ἐκράτει τὰ δίκτυα διὰ σταθερᾶς χειρὸς. Ἡ χρυσοῦ χήν συνελήφθη καὶ ἐφέρθη εἰς τ' ἀνάκτορα, ὅπου ἐκλείσθη εἰς τι δωμάτιον, ἔνθα μένει περίλυπος καὶ σιωπηλῆ, ὅπερ ἐπαυξάνει τὴν μελαγχολίαν τοῦ βασιλέως.

Μετὰ τινὰ χρόνον γραῖα παραδόξου μορφῆς παρουσιάζεται εἰς τ' ἀνάκτορα καὶ ζητεῖ νὰ ὁμιλήσῃ τῷ νεαρῷ βασιλεῖ. Τῇ εἶπον ὅτι δὲν δέχεται κανένα· αὕτη ἐπιμένει. Τέλος πλησιάζει αὐτὸν καὶ τῷ λέγει·

— Γνωρίζω τὴν μεταμόρφωσιν τῆς συζύγου σας καὶ τὴν θλίψιν ἣν δοκιμάζετε. Δύναμαι νὰ λύσω τὴν φρικώδη μαγγανείαν καὶ νὰ σᾶς ἀποδώσω ἐκείνην, ἣν τόσον ἀγαπᾶτε, ἀλλὰ μὲ μίαν συμφωνίαν.

— Ὅποιαν; ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς χαίρων.
— Κατοικῶ εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοῦ ποταμοῦ εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους. Ἐπιθυμῶ ἵνα κτίσῃτε πέριξ τοῦ ὄρους τούτου τεῖχος πέτρινον, ἵνα μὴ δύνανται τὰ θηρία νὰ εἰσέρχωνται εἰς τὴν κατοικίαν μου.

Ἐκεῖνος ἀποδέχεται εὐχαρίστως τὴν τόσον μικρὴν συμφωνίαν, ἀλλὰ δὲν τολμᾷ εἰσεῖναι νὰ πιστεύσῃ εἰς τὴν εὐτυχίαν, ἣν τῷ ὑποσχέθη ἡ γραῖα. Αὕτη τότε τῷ διηγείται ἅπαντα, ὅσα ἡ Δίλλα Ῥόζα ὑπέφερον ἐκ τοῦ μίσους τῆς μητρίας τῆς. Ζητεῖ νὰ ἴδῃ τὴν μεταξίνην ἐσθῆτα, ἣν ἡ δυστυχῆς Ῥόζα ἔλαβεν ὡς δῶρον καὶ

ἀφοῦ τὴν ἔστρεψε καὶ τὴν ἐπανέστρεψεν εἰς τὰς χεῖράς τῆς, τὴν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς γη-νός. Τὸ ἔργον τῆς μαγίσσης κατεστράφη.

Ἡ Δίλλα Ῥόζα φαίνεται ὠραιότερα καὶ εὐθυμοτέρα παρά ποτε, τὰ φύλλα τῆς φιλύρας ψάλλουσι πάλιν ἀρμονικῶς, ἡ ἀηδὼν ἐπαναρχίζει τὸ μελωδικὸν ἄσμα τῆς. Ἄπαντες οἱ ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἀνακτῶσι τὴν εὐθυμίαν, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκτελεῖ τὴν ὑπόσχεσιν, ἣν ἔδωκε τῇ γραῖα. Ἡ Δίλλα Ῥόζα ἐπορεύθη μετὰ τοῦ συζύγου τῆς εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς τῆς, ἐπιθυμοῦσα, ἵνα ἐπανίδῃ ἐν τῇ εὐτυχίᾳ τῆς τὸν γέροντα πατέρα τῆς, ὅστις εἶχε τοσοῦτον λυπηθεῖ διὰ τὰς δυσυχίας τῆς. Ἐκεῖ ὑπῆρχε τρομερὸν πλάσμα, ὅπερ ἡ παρουσία τῆς ἔκαμε νὰ τρέμῃ τὸ πλάσμα τοῦτο ἦτον ἡ μητριὰ.

Ἐπὶ τέλους ὁ γέρων βασιλεὺς μαθὼν τὰ ἐγκλήματα αὐτῆς διέταξε παρευθὺς νὰ τὴν φονεύσωσι, ἀλλὰ χάριν τῆς γενναίας Ῥόζας ἐμετρίασε τὴν ποιήν τῆς. Ἡ σκληρὰ μητριὰ καταδικάσθη μετὰ τῆς θυγατρὸς τῆς, τῆς συνενόχου τῆς, νὰ διέλθωσι τὸ ὑπόλοιπον τῆς ζωῆς τῶν εἰς τὴν φυλακὴν.

Καὶ τί ἀπέγεινεν ἡ ὠραία καὶ εὐγενὴς Ῥόζα; Ἐπέστρεψεν εἰς τ' ἀνάκτορα τῆς, ὅπου τὸ τέκνον τῆς δὲν κλαίει πλέον, ὅπου ὁ σύζυγος τῆς εἶναι εὐτυχῆς, ὅπου τὸ ἄσμα τῆς ἀηδόνος μίγνυται μὲ τὴν μουσικὴν τῆς φιλύρας.

[Revue Britannique]

A. Σ.

Ἡ ΥΠΙΝΩΤΤΟΥΣΑ ΣΚΙΑ.

(συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου τεύχους).

Ἡ Ἀγνή ὡς νὰ ἐνόησε τὰς σκέψεις τοῦ Λέωντος,
— Εἰς τὸ κοιμητήριον τοῦτο, εἶπεν, εἰς τὸ κοιμητήριον, παρ' ᾧ λέγετε ὅτι εὐρετε τὸ τεμάχιον τῆς βύσσου, κεῖται πᾶσα ἡ γενεά μου· ἐκεῖ εἶναι οἱ τάφοι τῆς μητρός μου, τοῦ πάππου μου, τῆς

μάμμης μου, ἧτις ἐκαλεῖτο ὡς ἐγὼ Ἀγνή.

Ἐκεῖνος ἀνέστανε καὶ ἠτοιμάζετο νὰ παντήσῃ, ὅτε ἕτερον πρόσωπον, εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιον, διέκοψε τὴν γλυκεῖαν των συναναστροφὴν. Ἦτον ἀνὴρ ὑψηλοῦ καὶ εὐθέως ἀναστήματος, μὲ πρόσωπον ἀρρενωπὸν καὶ μὲ πλουσίαν ἀργυροχόρουν κόμην, ἐπενδύτην καὶ περισκελίδα ἐκ χρυσοῦ φαινοῦ ὑφάσματος φέρων, καὶ μέγα κνηγετικὸν ὄπλον ἀνὰ χεῖρας κρατῶν. Ἦτον ὁ Ἰωάννης Τραῦλος, ὁ πάππος τῆς Ἀγνῆς, ὁ κύριος τοῦ μύλου καὶ τοῦ περι-αὐτὸν ἀγροῦ. Εἰσελθὼν ἐβάδιζε πρὸς τὴν κόρην, ὅτε παρατηρήσας τὸν Λέοντα ἐστάθη καί,

— Εἰς ξένος ἐτονθόρυσε σοβαρῶς, καὶ στραφεῖς πρὸς τὸν νέον,

— Τίς εἴσθε, κύριε; ἠρώτησεν.

— Ὀνομάζομαι Λέων Ζαρβύ, ἀπήντησεν οὕτως.

Ἐκεῖνος εἰς τὸ ὄνομα τοῦτο ἔλαβεν ὕψος ἀπειλητικὸν καί,

— Λέων Ζαρβύ, ἀνέκραξεν· οὐδέποτε εἰς Ζαρβύ ὄφειλε νὰ ἐπαναθίσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς φλιάς τοῦ οἴκου τοῦ Ἰωάννου Τραῦλου· ἐξέλθετε παραυτὰ, ἐξέλθετε, σᾶς λέγω.

— Κύριε... ἐτονθόρυσεν ὁ νέος ἐκπληχθῆς ἐκ τῆς ὑποδοχῆς ταύτης.

— Ἀλλὰ δὲν εἰξεύρετε λοιπόν, ἐξηκολούθησεν ὁ γέρων μὲ τὸ αὐτὸ ὕψος, δὲν εἰξεύρετε ὅτι ἡ Ἀγνή εἶναι κόρη τοῦ Ὀβριάν! τοῦ Ὀβριάν οὐ τινος ὁ Ζαρβύ ἐσφετερίσθη τὴν περιουσίαν· τοῦτο μόνον τὸ κτῆμα μᾶς μένει καὶ ἐν ὅσῳ θὰ ἦμαι κύριος αὐτοῦ, δὲν θὰ ἐπιτρέψω εἰς οὐδένα Ζαρβύ νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτό... ἐξέλθετε.

— Ὡ ποτὲ, ἀπήντησε μετὰ σεβασμοῦ ὁ Λέων, ποτὲ πρὶν μὲ ἀκροασθῆτε, πρὶν μὲ ἀκροασθῆτε κατὰ μόνας.

Τὸ πρόσωπον τοῦ γέροντος ἐγένετο πορφουρὸν ἐκ θυμοῦ καί,

— Τί λέγετε! ἀνέκραξε· δὲν θέλω νὰ σᾶς ἀκούσω... δὲν θέλω... καὶ διὰ τελευταῖον φράζαν σᾶς διατάττω νὰ ἐξέλθητε!..

Ἐκεῖνος ὄμω; δὲν ἐφαίνετο ἔχων διά-

θεσιν νὰ ὑπακούσῃ.

— Ἄλλ' ἐξέλθετε λοιπόν! ἀνεφώνησε μανιωδῶς ὁ Ἰωάννης, ἐξέλθετε.

Ἐκεῖνος ἔμεινεν ἀκίνητος.

Ἐκεῖνος τότε εἰς τὸ ἔπακρον τῆς ὄργῆς του φθάς, ἔλαβε τὸ ὄπλον του εἰς χεῖρας καὶ διηθύνηεν αὐτὸ κατὰ τοῦ Λέωντος.

Ἡ Ἀγνή, ἧτις μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης δὲν ἐποίησε ἄλλο τι ἢ νὰ φέρῃ τὰ βλέμματα συμπαθῶς ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ πάππου τῆς καὶ ἐπὶ τοῦ νέου, ἐξέβαλε τότε φωνὴν τρόμου καὶ ἐδοκίμασε νὰ βίβθῃ πρὸ τοῦ ὄπλου· ἀλλ' αἱ δυνάμεις τῆς τὴν ἐγκατέλειπον καὶ ἔπεσε λειπόθυμος εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Λέωντος.

— Ἄθλιε, ἐφράξαζεν ὁ πάππος τῆς, τὴν ἐφόνευσε!

— Ὅχι, ἐψιθύρισε ὁ νέος· καὶ δύναμαι τώρα νὰ ὁμιλήσω ἐλευθέρως, ἐπειδὴ δὲν μᾶς ἀκούει... δύναμαι νὰ σᾶς εἶπω ὅτι ἡ κόρη αὕτη διατρέχει κίνδυνον θανάτου... ὅτι εἰμὶ ἰατρός... καὶ ὅτι θέλω νὰ τὴν σώσω.

— Κίνδυνον θανάτου! ἐμορμύρυσεν φοβερῶς ὁ γέρων. Ναί, καὶ ἄλλοι μοι εἶπον τοῦτο, ἀλλὰ κατέδειξαν ἀδύνατον τὴνθεραπεῖαν· καὶ σεις, σεις... Λέων Ζαρβύ... τί λέγετε;

— Ἐγὼ, ἀπήντησεν ὑπερηφάνως ὁ νέος, σᾶς ἐγγυῶμαι διὰ τὴν ζωὴν τῆς Ἀγνῆς!

Ἐκεῖνος μόλις ἐδυνήθη νὰ κρατηθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν του, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπληρώθησαν δακρύων, καὶ μὲ χεῖρας ἠνωμένας,

— Λέων, ἀνέκραξεν ἱκετευτικῶς, μείνατε... ἐπανέρχεσθε καθ' ἐκάστην... σώσατε τὴν κόρην... ἐπαναφέρετε τὴν εἰς τὴν ζωὴν... καὶ τότε ὅχι μόνον θὰ λησμονήσω τὰ πάντα... ἀλλὰ καὶ θὰ σᾶς εὐλογήσω... . . .

Δ'.

Ἐκεῖνος μετὰ τινὰς στιγμὰς ἐβάδιζε πρὸς τὸ μέγαρον τοῦ θεοῦ του· ὁ Ζαρβύ

ἀπὸ πρώτας ἔλειπεν εἰς Δουβλίον καὶ ἔτι δὲν εἶχεν ἐπιστρέψει, ὅταν ὁ ἀνεψιὸς τοῦ ἐφθάσεν ἐκεῖ· ὁ Λέων ἔμεινε μόνος εἰς τὸ δωμάτιόν του· τετραχμέρον ἔτι ἔχων τὸ πνεῦμα ἐκ τῶν συμβαμάτων τῆς ἡμέρας, ἐδυσθία εἰς μυχρούς διαλογισμοὺς καὶ τότε μόνον ἀπεσπάρθη αὐτῶν, ὅτε ὁ κώδων ἀνήγγειλε τὴν ἔλευσιν τοῦ θεοῦ του.

Ἐκάθησεν εἰς τὸ δεῖπνον, ἀλλὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτοῦ ἔμεινε σύννομος καὶ συλλογιζόμενος· ἀλλὰ καὶ ὁ θεὸς του ἐν τῇ αὐτῇ εὕρισκετο καταστάσει.

—Νὰ μὴ δυνήθω νὰ τὴν εὕρω, ἐπὶ θόρυσε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ζαρβὺ... νὰ ὁμιλήσω... πρὸς αὐτήν...

Ὁ Λέων τὸν ἤκουεν.

—Αὐτήν ποίαν; ἠρώτησε μετὰ περιεργείας.

Ὁ Ζαρβὺ ἐσιώπη, ἀπορῶν πῶς τῷ διέφυγον αἱ λέξεις αὐταί. Τὸ δεῖπνον ἦτο περὶ τὸ τέλος του, ὅτε,

—Θεῖς μου, εἶπεν ὁ Λέων, γνωρίζεις ὅτι ἔχω γνωριμίας εἰς τὰ περίξ;

—Ἐχεις γνωριμίας; ἐπανέλαβεν ὁ θεὸς του.

—Ναί, καὶ ἐν πρώτοις ἐγνώρισα νεανίδα τινα ὀνομαζομένην Ἀγνήν.

—Ἀγνή Ὁβριάν! ἀνεφώνησε συγκεκνημένος ὁ Ζαρβὺ.

—Ναί, θεῖς μου.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ γέρον ἔμεινε σιωπῶν, ὁ Λέων ἐξηκολούθησεν:

—Ἡ νῆα αὕτη κόρη πάσχει πολὺ... ἀπὸ τῆς σήμερον εἰμι ἰατρός τῆς τῇ ἀδείας τοῦ πάππου αὐτῆς Ἰωάννου Τρωίλου.

—Πῶς! ἀνεφώνησεν ὁ θεὸς του, ὁ Ἰωάννης Τρωίλος, ὁ πάππος αὐτῆς, σὲ ἐδέχθη ὡς ἰατρὸν τῆς...

—Τρόντι, κατ' ἀρχὰς ὁ γέρον οὗτος ἀκούσας τὸ ὄνομά μου διετέθη οὐχὶ τοσοῦτον φιλικῶς πρὸς με, διότι ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος φαίνεται λίαν ὀργισμένος καθ' ὑμῶν...

—Ἐχει πολὺ ἄδικον, διέκοψεν ὁ Βαρῶ,

ἀφοῦ μάλιστα ὁ νόμος ἔθεσε τέρμα εἰς τὴν δι' ἣν μὲ κατηγοροῦσιν ὑπόθεσιν... Ἐὰν νέμωμαι τὰ κτήματα τοῦ Ὁβριάν, τοῦτο γίνεται νομίμως, διότι ὁ μακαρίτης φίλος μου, ὁπότεν ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πατρίδα του, ἐπειδὴ μοὶ ὄφειλε μὲγάλης ποσότητος, μοὶ ἐποίησε πώλησιν πάντα τὰ κτήματα αὐτοῦ, ἃ περ ὅμως θά τω ἐπέστρεφον, ἐὰν μοι ἐπλήρωνε τὰ χρεωστούμενα εἰς ὠρισμένον διάστημα χρόνου, ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἔγεινε, καθ' ὅτι, ἐπιστρέφων ἐξ Ἀμερικῆς εἰς Ἴρλανδίαν, ἀφοῦ τῷ ἐδόθη χάρις, ναυαγήσαντος τοῦ πλοίου, ἐπνίγη καθ' ὁδόν· ὄφειλεν λοιπὸν ἐν τῷ δικαίῳ μου νὰ λάβω ὑπὸ τὴν κατοχήν μου τὰ πωληθέντα μοι κτήματα.

Ὁ Ἰωάννης Τρωίλος ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ με θεωρήσῃ ὡς νόμιμον αὐτῶν κτήτορα καὶ μοι ἐκίνησε δίκην, ἐν ἣ κατὰ συνέπειαν ἐκέρδισα· γενναίως δὲ φερόμενος προσέφερα αὐτῷ διὰ τὴν ἐγγόννην του μέγα χρηματικὸν ποσόν, ὅπερ ὅμως οὗτος ἠρνήθη νὰ λάβῃ καὶ ἐξακολουθεῖ ἔτι ἀρνούμενος. Ἐπὶ τούτῳ δὲ μετέβην σήμερον εἰς Δουβλίον, ὅπως δυνήθω νὰ εὕρω τὴν Ἀγνήν καὶ συνηθῶ μετ' αὐτῆς· ἀλλὰ δυστυχῶς ἔμαθον ὅτι ὁ πάππος τῆς κρατεῖ αὐτὴν πλησίον του. Ἴδου ὀλόκληρος ἡ ἱστορία, Λέων μου· εὕρισκες τι τὸ ἀξιοκατάκριτον κατ' ἐμοῦ;

Καὶ τοι ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτη δὲν ἦτο τὸ πᾶν ἀπηλλαγμένον μηχανορραφίας καὶ ὑποψίας, ὁ Λέων ὅμως, ἡ καθαρὰ αὕτη καὶ μηδέποτε τὸν δόλον γνωρίζασα ψυχὴ, ἀπεκρίθη εὐλικρινῶς·

—Τίποτε, θεῖς μου· ἀλλὰ καὶ ἂν εὐρισκον, ποτὲ δὲν θὰ ἐπίστευον ὅτι ὁ ἀγαπητός μου θεὸς θὰ ἐτέλμα νὰ πράξῃ τὸ τοιοῦτον.

Ὁ γέρον ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του πρὸς τὸν Λέοντα καὶ,

—Σὲ εὐχαριστῶ, τέκνον μου, τῷ εἶπεν. Μίθε δὲ πρὸς τούτοις ὅτι ἐὰν ἠδύνασο νὰ καθησυχάσῃς τὴν κατ' ἐμοῦ φοβεράν ὀργὴν τοῦ γέροντος Τρωίλου, καὶ ἐὰν ἐδύνασο νὰ

σώσῃς τὴν Ἀγνήν ἐκ τοῦ ἐπικειμένου θανάτου, θὰ σοὶ ἐχρεώστουν μεγίστην καὶ αἰωνίαν εὐγνωμοσύνην.

—Ὡ! τὸ ἐγνώριζα καλῶς, θεῖς μου, ἀνέκραξεν ἡσύχως ὁ νέος, τὸ ἐγνώριζα ὅτι εἴσθε ὁ τιμιώτερος καὶ εὐγενέστερος χαρὰ κτήρ τῶν ὄσων ποτὲ ἐγνώρισα!

Καὶ ἐγερεθεὶς ἐχύθη περὶ τὸν τράχηλον τοῦ θεοῦ του τρυφερῶς περιπτυσσόμενος αὐτόν. Ἡ ἐνδειξις δ' αὕτη τῆς ἀγάπης, ἐξ ἧς συνεκινήθη ὁ γέρον Ζαρβὺ, ἐφάνη ἐπαυξάνουσα τὴν ταραχὴν αὐτοῦ, ἣν ματαιῶς ἠγωνίζετο νὰ καταστείλῃ διὸ καὶ ἐγερεθεὶς ἐξαιφνης,

—Φίλτατέ μου, Λέων, εἶπεν, ἔχω ἀνάγκην νὰ μείνω μόνος... συγνώμης θέλω τοῦτο· ἀλλὰ σὺ μὴ στενοχωρηῆσαι· ὑπαγε συχνὰ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ἰωάννου καὶ προσπάθησον ὅσον δύνασαι ταχύτερον νὰ ἱατρεύσῃς τὴν θυματέρα τοῦ μακαρίτου Ὁβριάν... ὦ, τοῦτο θὰ με καταστήσῃ εὐτυχῆ.. εὐτυχέστατον· καὶ τοῦτο διότι... σοὶ εἶπον... ὑπῆρξα στενὸς φίλος τοῦ ἀγαθοῦ πατρὸς τῆς.

Εἶπε καὶ διηυθύνθη πρὸς τὰ δωμάτιά του. Ὁ Λέων μείνας μόνος ἐσκέφθη νὰ πορευθῆ πρὸς τοὺς νέους του γνωρίμους, ἀλλ' ἦτον ἀργὰ, διότι ἡ ὥρα εἶχε παρέλθει. Εὐτυχῶς ἐνθυμήθη τὴν σικιὰν τῆς Ἀγνῆς, διὸ καὶ ἐξεληθὼν τῆς ἐπαύλεως ἔφερε βραδύ τὸ βῆμα πρὸς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Κισσοῦ.

Ἡ ἐσπέρα ἦτον ὡς ἑαρινή· ὠραία σεληνὴ ἐφώτιζε τὴν γῆν μιγνύουσα τὸ φῶς αὐτῆς μὲ τὸ ἀσθενὲς ἀλλὰ πλήρες χάριτος φῶς τῶν ἀστέρων· λεπτὴ αὔρα ἐσάλευε τὰ φύλλα τοῦ κισσοῦ, τὰ ὡς σμάραγδος λαμπυρίζοντα ὑπὸ τὸ σεληνιακὸν φῶς, καὶ ἃ περ σαλευόμενα ἐποίουν γλυκεράν τινα ἁρμονίαν μέχοι τῶν ἐγκάτων τῆς καρδίας εἰςδύασαν.

Ὁ Λέων φθὰς ὑπὸ τὸν κισσὸν ἔμεινεν ἰστάμενος ἐκεῖ ὀλίγας στιγμὰς καὶ εἶτα ἐξηκολούθησε τὴν ὁδόν του, ἵνα ποιήσῃ τὸν γύρον τοῦ παρεκκλησίου· ἀλλ' ἐν ᾧ

ἐβάδιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων προσηλωμένους ἐπὶ τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ, προσέκρουσεν ἀφνης σφοδρῶς ἐπὶ μελανὸς τινος ὄγκου καὶ ὀλίγου δεῖν ἐπιπτε κατὰ γῆς, ἐὰν μὴ ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ παρεκκλησίου. Ἐκυψε τότε πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Βάβυ, τὸν χωρικὸν παῖδα.

—Τί δαίμονα κάμνεις αὐτοῦ τοιαύτην ὄραν; τὸν ἠρώτησεν ὁ Λέων.

—Διὰ σὰς καὶ μόνον ἔρχομαι, ἀπήντησε μειδιῶν ὁ Βάβυ.

—Δι' ἐμέ; ἠρώτησεν ἐκπεπληγμένος ὁ Λέων. Καὶ πῶς τοῦτο;

—Παραμονεύω, ἀπήντησε ξηρῶς ὁ παῖς.

—Καὶ τί παραμονεύεις; ἐπανέλαβεν ὁ Λέων.

—Ὡ! τοῦτο πλεόν εἶναι τὸ μυστικόν μου... τὸ μυστικόν μου, ὅ περ θὰ μάθῃτε μετὰ δεκαπέντε τοῦλάχιστον ἡμέρας, ὁπότεν θὰ σὰς προσφέρω τὸ πρᾶγμα ὡς δῶρον καὶ θὰ ἤμαι εὐτυχῆς ἐὰν θὰ θελήσῃτε νὰ το δεχθῆτε... Ὡ! νὰ ἠξεύρητε, κύριε, πόσον σὰς ἠγάπησα, ἀφ' οἴτου σὰς εἶδον... διότι εἴσθε ὁ πρῶτος ὅστις ἐφέρθητε τόσον καλῶς πρὸς ἐμέ!

—Καὶ ὁ πρῶτος, εἶπε μειδιῶν ὁ Λέων, ὅς τις σοὶ ἔδωκε δύο σελλίνια.

—Τρόντι, εἶναι ἀληθές, ἐπιθύρῃσεν ὁ Βάβυ μὲ ἐφθκλμούς κάτω νεύοντας.

—Ἴδου λάβε δύο, τρία, τέσσαρα σελλίνια διὰ νύγηρας ἐνδύματα νέα καὶ νὰ παρουσιασθῆς ὡς πρέπει εἰς τὴν λιτανεῖαν τῆς αὔριον... Ἀλλὰ σὲ παρακαλῶ νὰ μὴ χολήσῃς καὶ νὰ με ἀφήσῃς μόνον ἐδῶ...

Ὁ Βάβυ ἐνόμισεν ὅτι ἐβλεπεν ὄνειρον· προσῆλθε πετῶν ἀπὸ χαρᾶς καὶ ἔλαβε τὰ τέσσαρα σελλίνια. Εἶτα βίπτων πρὸς τὰ ἄνω τὸ ῥάκος, ὅπερ τῷ ἐχρησίμειεν ὡς κάλυμμα τῆς κεφαλῆς,

—Σελή η, ἀστέρες, ἀνέκραξε, σὰς χαρίζω τὸν παλαιόν μου πῖλον.

Στρέψας εἶτα πρὸς τὸν Λέοντα καὶ ψιθυρίσας ὀλίγας λέξεις ὡς δήλωσιν τῆς εὐγνωμοσύνης του, ἐγένετο ἄφικτος ὅπισθεν τοῦ παρεκκλησίου. [ἐπειτα] συνέχεια.]

μ' ἐν νεῦμα πρέπει νὰ σ' εἰπῶ παράδεισον τὸν βίον!

Ἄλλ' ὄχι, εἶναι κόλασις οἰκτρᾶς ἀπειλοίας,
εἶναι σιγμὴ τοῦ Γολγοθᾶ, τοῦ γήρατος εἰς στόνος,
φρικῶδες δημιούργημα φρικώδους εἰρωνείας,
τῆς εἰμαρμένης οἴκημα καὶ τῆς δόξης θρόνος.

Τὰ χεῖλή μου ἐπύρερον πλῆ, ἴσως βλασφημίαν!
ἀλλ' ὅμως καὶ ἀλήθειαν ἦν κρύπτουσι σιγῶντες
καὶ καταπνίγουν οἱ θνητοὶ ἐντὸς τῆς εὐτεδείας.

Ἔ ναι, μόνον ἐνάρτοι εἶναι οἱ σιωπῶντες!

Καὶ σὺ, σὺ εἰς τὴν παιδικὴν ἀρκέσθητ' ἡλικίαν
καὶ εὐχου τᾶστρον σου εὐθύς μετέπειτα νὰ δύσῃ,
μόλις εἰσέτι ἐνιδὸν τοῦ βίου τὴν πρωίαν,
πρὶν ἢ ὀμίχλη τῆς ζωῆς οἰκτρῶς τὸ ἀποσβύσῃ.

Γ.

Πλὴν σὺ, θεὲ πανάγαθε, τὸ τίκνον σου συγχώρει
ἐὰν διὰ τὸ κτίσμα σου τολμᾷ κακῶς νὰ κρίνῃ
σὺ παντοδύναμος αὐτῷ τὴν εὐσπλαγχνίαν δώρει
καὶ μὴ αἰτία τῆς ἀρᾶς ἢ βλασφημία γείνη.

Ἔ οὕτω, οὕτω σκέπτεται καθὼς τοσοῦτοι ἄλλοι
τέκνα τοῦ χώματος αὐτοὶ, τῆς ὕλης, τῆς σαρκίως,
τοὺς κλείει ἢ τοῦ μηδενὸς ἐντὸς τῆς ἢ ἀγκάλης
καὶ τολμηρῶν τὸ τόμα των προφίρει βλασφημίας.

Τὴν δύναμιν μὴ ἔχοντες πρὸ σοῦ νάνυψωθῶσι
καὶ νὰ ζητήσωσιν ἐν σοὶ, ἐν σοὶ παρηγορίαν,
τὰ πάντα μαῦρα βλέπουσι, τὰ πάντα βλασφημῶσι
καὶ τὴν ζωὴν, τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν δημιουργίαν.

Ἔ: ἐν κατόπτρῳ βλέπουσι τὸν κόσμον σου ἄλλοιόν
καὶ δὲν κοιμῶνται ἤσυχου, δὲν ζῶσι μὲ ἐλπίδας
εἰς τῶμα των ἐγγλείουσιν ὠκεανούς θακρῶν
καὶ ἐνορῶσι πανταχοῦ θανάτου καταγίδας.

Ἄλλὰ δὲν πταίουσιν αὐτοὶ, ἢ ἐποχὴ των πταίει
ἢ βίη ἀπεχάουσε καὶ ἢ τραγματικότης
τὸν κόσμον ἴλον σύσσωμον, ὅστις οἰμῶζει, κλαίει,
καὶ ἀπελπισ ἀναφωνεῖ: πῶς ὅλα ματαίωτης!

Ἄπαγοίτευσίς σφοδρὰ καὶ μαρασμὸς καὶ θρῆνοι
τὸ ἔργον σου τὸ πατρικὸν σπαρακτικῶς καλύπτουν
δὲν θάλλει πλέον ἢ ἐλπίς: τὸν κόσμον δὲν καλλύνει,
πρὸ τᾶρων ὅλ' ἀπέλπιδες τὴν κεφαλὴν των κύπτουν.

Τῆς ἐπιστήμης ὁπαδοὶ τὰ πάντ' ἀνερευνῶσι
καὶ ὡς θεὸν προβάλλουσιν αὐτὴν, αὐτὴν καὶ μόνον
τὴν σκέψιν μᾶς ἐδώρησαν, τὴν λήθην μᾶς κερνῶσι,
τὴν λήθην τόσω γενεῶν τῶν παρελθόντων χρόνων.

Τὰ πάντα συγκατέκαψεν ἢ φοβερὰ σκαπάνη,
τὸ ἀπειρον συνήνωσε μὲ τὸ πεπερασμένον,
καὶ προσπαθεῖ μὲ νέκρωσιν τὸν βίον νὰ ἰάνῃ
καὶ νὰ ἐνσπείρῃ τὴν ζωὴν εἰς τὸν νεκρωμένον.

Τὸν νεκρωθέντα ὑπ' αὐτῆς διὰ δηλητηρίου,
ἀπ' οὗ ἀρήρπασ' ἀπ' αὐτοῦ τὴν αἴσθησιν, τὸσῶμα
κ' ἐδωρησεν αἰώνιον τὸν στεναγμὸν τοῦ βίου
καὶ ἔτεινε πρὸς τᾶγνωστον τὸ τῶν ἀνθρώπων ὄμμα.

Ἄπ' οὗ ἀρήρπασ' ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν παρηγορίαν
καὶ κόσμους νέους ἤνοιξεν εἰς πιστεύοντων πλήθη
καὶ εἰς τὴν ἀνθρωπιότητα, τὴν ἤδη κεκμηκυίαν,
κατέδειξε τοῦ σύμπαντος τὰ κεκρυμμένα στήθη.

Τοῦ Ἡρακλείτου τὸν θεὸν ἀνήγειρον τῆς λήθης
καὶ πρὸς τὴν ὕλην ἔτεινε, χαρμύσσει τὰς χεῖρας,
καὶ σὺ κακὸν ἐπάναγκαι, ὦ δικαίε, ἐκλήθης
ὑποδύων σιωπῶντων φεῦ! τοῦ πατρό: τω γῆρας.

Ἐγήρασε τὸ ἔργον σου, ὁ κόσμος σου ἐσάπη,
ὁ ἀνθρωπος ψυχρόραγεὶ χωρὶς τι νὰ ἐλπίζῃ
ἀπίστ' ὁ φόβος, ἢ ἐλπίς, τὸ εἶσας, ἢ ἀγάπη
καὶ ἀπιστία φοβερὰ τὸν κόσμον κατακλύζει.

Ἐντὸς ἐρήμου κεκμηκῶς εἰς ὁδοπύρος βαίνει
πεινᾶ, δειψῆ καὶ στεναγμοῦ: τηκόμενος ἀφίνει,
καὶ μᾶτην, μᾶτην ὕσιν νὰ ἴδῃ πῶς προσμένει
ὑπὸ τῆς δίψης ἀπελπισ πρὸ τοῦ θανάτου κλίνει.

Κ' ἐκλίναμεν, πανάγαθε, ἐκλίναμεν τὸ γόνυ
πρὸ τῶν θεῶν τοῦ Νέρωνος ἀηλιπισμένοι νέοι
ἢ ἀνθρωπότης ἄπιστα γραῖε στενάζει μόνη,
πόνον βαθὸν αἰσθάνεται: καὶ κλαίει, κλαίει, κλαίει.

Ἔ ναι, θεὲ τῶν οἰκτιρῶν, δὲν εἶπον βλασφημίαν,
εἶπον ὅτι τὸ σιγῆός μου ἐδῶ ἐντὸς ἐγκρύπτε:
ὦ ναι, μόνον τοῦ στήθους μου εἶπον τὰς ἀλήθειας,
καὶ τίς, τίς τὴν ἀλήθειαν μακράν του ἀπορρίπτει;

Πλήν σου τὸ σύμπαντο πατήρ, τὸ ἐκνον σου συγχώρει
ἐὰν διὰ τὸ κτίσμα σου κακῶς τολμᾷ νὰ κρίνῃ
φεῦ, τῆς καρδίας του οἰκτρῶς ἐκλείσθησαν οἱ πόροι
κι' ὅ τι διδάσκει ἢ ἐποχὴ ἐκεῖ καὶ οὗτος κλίνει.

Γ. Κ. Γ.